

BAJQULLANЬ D. P.

ЇАНЬСА ЇРЛА

Усунсу кере дошув сьрдань

QARACAJ OBLNASIZDAT
MIKOJAN-SAXAR 1937

Д. П. БАЙКУЛОВ

СТИХИ ПО НОВОМУ

Издание третье, дополненное

Кар. 258-1

Карачаево-Черкестская
ОБЛАСТНАЯ
БИБЛИОТЕКА

КАРОБЛНАЦИЗДАТ
МИКОЯН-ШАХАР 1937

STALIN BLA BIZNI ÇURTUBUZ

I

Stalin degen altı xarifli at
Dun-dunjanı çüregine sinendi,
Çoqdu ana tenlik eter bir zat,
Анı işi em mijikge minnendi.
Balıq-batmaq kir ömürny qurutad,
Keç çaşavnu çытыратъв kergendi,
Oldu bizni көзүвүзny çарықъ,
Çurtubuznu кун таяқъ, сырақъ.

II

Qarvı ulludu emda mijikdi,
Mijiklikde kişi tenlik etmezca,
Muradъ sav dunjaqa da birlikdi,
Xalq tanıjdъ varъ varъв көргенca.
Çerni ysy ma ol ыза kirlikdi,
Saut bla qan төгүшүв erleca.
Leninizm çоруqlanъ alcıсыд,
Sav dunjada işcileni vaşcıсыд.

III

Qurclandırad, çurtubuznu qatdırad,
Millionlanı ol ızından tizgenlej,
Kynden-kynne çarıq taqın atdırad,
Xar varın volumların syzgenlej.
Qarşılın erlaj uruv uatdırad,
Şırtlan volur-volmaz sezgenlej,
Kommunizm eşiginden qaratdı,
Esgilikni suv qovxanca taratdı.

IV

Saqış etsen xar işine ma endi,
Ömyry da vygylmezca qatdı,
Sav dunjada kişi qalmaj vilgendi,
„Qurc Stalin“ anı sııl atdı.
Köv inçivle, köv qorquncla körgendi,
Bir işden da artxa turuv qorqmadı,
Batılın, çigitlikni vaşdı,
Çurtubuznu sınmaz qadav taşdı.

V

Ullu, mijik, keç tavlın casavız,
İşimizge tyz planla saldırv,
Basdırlan xaznalın acavız,
Çurtubuznu zavodladan aldırv.
Xava voşluqlaqa sırv ucavız,
Bulutlan ızununa çardırv,
Fabrikala çaşnajdıla majrımaj,
Anı sııl çollarından tajrımaj.

VI

Ken tyzlede kotvajnala çyzelle
Kynca şьvьla cьraqla çarьtьv,
Tenizleđe kөv kemele çyzelle
Kycyvyzny sav dunjaqa tapьtьv.
Qan qurtlanь kir çollarьn yzelle
Encilikni uzaq kyrev, ken atьv,
Oldu vizden mugurluqni qoratxan
Lenin qatьş çoruqlanь tapьtxan.

VII

Çerni belin temir çolla buvalla,
Kyncьqqan, kynvatxanqa sozulub.
Çanь-çanь-kөv şaxarla tuvalla,
Taşь-tavlu kir talala vuzulub.
Esgilikden qaloqan kirni çuvalla,
Sьjь Stalin varьnda da al volub,
Kөzyvyzny ken dunjaqa asxandь,
Çyrekleni qajqьlarьn sacxandь.

VIII

Aqa kerti tansьq salam berirge
Taqrьlьqнь sьnaqanla unuqub,
Qralladan keledile көyрге,
Çyrekleri cьdajalmaj usunub.
Qarajdьla viz çaşaqa çerlege,
Şaxarlaqa, көv ellege ьsxьpьv,
Seir volub varьsьnь usynden,
Çazadьla vu çarьq tijgen kynden.

IX

Sav dunjanь em taşa çerinde da
Kommunizm qonuravla qaqlad.
Qartnь, çaşnь varьsnь kolynde da
Anь syjь sözleri saqlьnad.
Taşnь, tavnu, çerni çyreginde da
„Stalin, Stalin“ dev ajtьlnad.
Varьsь da andan umut etelle,
Keneşirge qonaq volub çetelle.

X

Stalinni tanьmaqan çoqdu çer
Afrikaqa, Amerikaqa deri.
Qara endi syjgen çerlerini көr,
Andan çaşnajd bu SSSR-ni çeri,
Varьsь: „alcьvьz Stalindi“ der,
Unьqmaqlyq qorav ketdi vek keri.
Kolxozlanь, sowxozlanь çanьdь,
Çaşav bla varь anь tanьdь.

XI

Bir xorlamdan ekincige ötdyred,
Ullu, uzun atlamlanь atlatьv,
Çurtuvuzoqa çarьq nyryn төkdyred,
Zalimlikni, artьqlьqnь cartlatьv.
Xar vajьqnь ysyvuzge vьrkdyred,
Esgilikni çanьlyqqa xorlatьv,
Quanadь bu işlege көlyvuz,
Çarьq çolda çьltьrajdь eliviz.

XII

Işci xalqqa qarşsıbyqqa tartşsıv
Bir qaumla viruşlanıv turdula,
Başsılaqqa mıllıkların atşsıv,
Bek vaqal Kırownu da urdula.
Ala birden bir-birine qatşsıv
Keslerine nögerle da qurdula.
Muradlar bir vaşxa çol acarqqa,
Leninci qurc planlanıv cacarqqa.

XIII

Terrorist qaumlanıv alıylar,
Zinow'ew, Kamenew emda qalqanla,
Troskijni qavna kiriv var
Faşizmni vujruqların alqanla.
Bu keç çurtda qıssıv birer çar
Stalinni ururqqa dev oq salqanla
İtle kibik it ölymden öldyle,
Millionla tileklerin kördyle.

XIV

Barşın da vol'sewikca uatdı,
Quş tygynlej aravızdan cartlatıv,
Kolxozlada vuzuqlanıv qoratdı,
Ara mylkny sıraqların çarıtıv.
Seirlikge sav dunjanıv qaratdı,
Buzulmazlıq tyz çollanıv atlatıv,
Taş volad kulakla em aldavcula,
Işci xalqqa qarşsıv turqan davcula.

XV

Bygyn ajtsaq tav elleni usynden,
Icibizde xorlamlanь esgeriv,
Bu vaşcьbьz Stalinni kucynden,
Xalq çanadь çanььqda tyrleniv.
Çaşavubuz alqa varad xar kynden.
Çurtubuzda ara mykle keçeriv.
Çol voş boldu işlegenni varьna
Varьcь da tevined allarьna.

XVI

Qьzy çaşnav bu tav elle caqalla,
Çajь, qьşь vaşxa volmaj çьltьrav.
Çarьqlьqнь kөгetleri aqalla,
Kөzny avu, qolnu viqovnu qorav.
Maxdavluqnu vajraqlarьn taqalla
Kolhozcula kolhozqa çiti qarav,
Mylk өsedі, çanььqda çanadь,
Klass çavnu көzyne qan savadь.

1936 ç. sentjabr.

PIS'MOOJA ÇUAB

1

Bizden xapar sora esen,
Ajtajьm sana çomaqlav.
Sen da tansьqlav oqursa
Esgi çurtunu inaqlav.

Siz kete turqan saqatda
Bilesiz nele bolqanь.
Ullu rewoljusija çapьv
Qanla tögyluv varqanь

Ol zamanda tögylgen qan
Boşunaqa tögylmedi,
İşci xalqь tutxan işi
Сьрт ььна sөгylmedi.

Алсь qьralla varьсь
Аllarьна өsgeninde,
İşlerinde plan bolmaj
Өsymlerin kesgeninde.

Sav dunjaqa qьtlьq çetiv
Varьn avzratxanьnda,
Burzujlanь çyreklerin
Kemeca qaltratxanьnda.

Fabrikleri, zavodlarь
Kiritleniv qalqanьnda,
Anda krizis kesine
Teren orun alqanьnda.

Burzujlanь adetica
Xar işleri vitgeninde,
Qan tögüşyr közyvlени
Zamanlarь çetgeninde.

Andan bir-birin talarqa
Eslerine alqanьnda,
Bolqan kyclerin qaldьrmaj
Uruş işge salqanьnda.

Keslerin ana xazırlav
Planlarъ tolqanъnda,
Uruş kerekleri qalmaj
Barъ xazır volqanъnda.

Burzuıla umut etdile
Biri-birisin talarqa,
Çarlı xalqları usyne
Aur çykle qalarqa.

Kesleri vazarları alyv
Ana ielik eterge,
Çarlıları qyjnyndan
Kemsiz vajlyqqa çeterge.

Onsuz qyralları varın
Keslerine qoşarqa,
Malları, myklerin emiv
Ajavsuz talav voşarqa.

Savlaj dunjaları yleşiv
Barıyn tyk-tyk eterge,
Qan tögüşyv çol bla
Muradlarına çeterge.

Alaj bla völek çydan
Dunja qazavat başlandı.
Millionla bla onsuzla
Anda qygylyv taşlandı.

Savlaj tert çyly toxdavsusuz
Dunja başyn qan aldı.
Million-million çarlıly
Eltiv qara çerge saldı.

Tovdan, oqdan sьqoan elle
Bolub mazallь voganla,
On millionla bla işcile
Andan qьrylvь qoralla.

Iřlevcy xalqla bu zatxa
Təzalmaz qanna kirdile,
Bir vaşxa dunja acarqa
Bol'şewik sөzle verdile.

Ala varьsvь birleşiv
Leninni olun aldьla,
Anь vařcьlvьqь bla
anь işge kyc saldьla.

Alaj bla Rossijanь
Işci xalqlarь qozqalьvь,
Kapitalizmge qarřь
Tovxa, oqqa uzalьvь.

Rossijanь xar erinde
Rewoljusija vařlandь,
erni altьdan birinde
„Zalim“ patcaxlьq tařlandь.

Andan sora işci xalqla
Urub onovnu aldьla,
erni altьdan birine
Sowet vlastnь saldьla.

Allaj onovnu saloanlaj
Kerti erkinlik verdile.
„Oruř patcax sizni sojub
Turqand“ dev sьjlvь kөrdyle.

Biz unuqub turqan millet
Ana saqajьv soruşduq,
Bol'şewikleca birleşiv,
Rewoljusijaqa voluşduq.

Işcile emda urunqanla
Çaпь çaşavqa es vurduq,
Kapitalizm dunjaqa
Çiti, kyçly qыьc urduq.

Alaj'a vizde da vajla
Bizge qarşыьq etdile,
Rewoljusijaqa çav volub,
Çavluq işle çyrytdyle.

„Sowet vlast volmasıп“ dev
Qozqalьv öre turdula,
Çarь xalqlaqa allarьп
Qan төgüşyрге vurdula.

Sowet vlast ol qaumoqa
Tuşman volqanьп bildile,
„Çaşavubuz voşaldь“ dev
Qan төger qanqa kirdile.

Savlaj Rossijanь vurzuju
Barь tilleniv savdьla,
Keslerine voluşluqqa
Burzuj xalqlanь tavdьla.

Ala va umut etdile,
Sowet vlastnь cacarqa,
Urunqanlanь varьп
Usyne miniv çaşarqa.

Alaj bolsada sowetle
Ol çuavнь almadьla,
Urunnan xalqнь usyne
Burzujlanь salmadьla.

Сасдь, qoratдь çerinden,
Alaqa otun vermedi.
Ol qaumqa Qьзы asker
Mьnda çaşaqlьz dermedi?

Demezligi kerti volub
Oquv bla begigened.
Işci xalqla, urunnanla
Barь bir qanna kirgened.

Ol qьralla qadalьşьv
Keliv keslerin urdula,
Qarьvlarь çetgen saqlь
Qazavat etiv turdula.

Bolmazьn vilgenden sora
Bzlarьna qacдьla,
Satьq askerlerin qojmaj
Ujlerine „сасдьla“.

Alaj bla işle begiv
Burzujla vizni „taşlalla“.
Andan sora işci klass
Işlerin işlev başlalla.

Işci xalqнь vaşьylarь
Kөv tyrlы sөz sөleşdile,
„Асьqlьz көzygyzny“ dev
Kece kyn da kyreşdile.

Kelgen saqatdan oquna
Çaşavuvuznu kerdile,
„Tyzlyk çolda çaşaqyz“ deň
Byllaj erkinlik berdile.

2

— Patcah vajoň, vijge yleşgen
Çerleni endi alyqyz!
Tyzlege syqyň keriliv,
Yjle, vacxala salyqyz!

Ullu gitçe da qalmaj
Şkol yjlege kirigiz,
Çaryq dunjadan keň bolmaj
Oqurqa esni berigiz.

Bu totlannan çyrekleni
Endi totlarý acylyň;
Közlerigizni çavxan av
Sizden uzaqqa sacylyň.

Kapitalistlik adetni
Qaldyrmajyň tas etigiz,
Işni kesigiz eterca
Başyqyzny begitigiz.

Esgi Rossijany onovu
Sizni vuoqonda çaşatdy,
Bir tyrly onovoň qoşmaj
Tuvra xajvança uşatdy.

„Sen musliman, men xristian“ de
Bytyn dinde çavluq tutdu,
Ань bla kyreşivde
Nellaj bir xalqнь çer çutdu.

Вуқовланнын берс санларьн
Унуқув, eziliv turdu.
Хатаң volmaqanlaj seni
От қамсале bla urdu.

Zalimlik sana vij volub
Усыне atla ojnatды,
Тувра тьжьнь icinde
Қань қазанла қajnatды.

Bolqan aqььн „çoq“ volub
Seni тьшьна atдыла,
Bytynda тьшьгьвлань
Satььq mallaca satдыла.

Sizni tar øzenne тьжьв
Хajваннын вавқа urqанса,
Dunjaқа саньн керилмеj
Темir вуқовда турqанса.

Çoqetda seni amalьн
Tuzge сьқьв керилirge,
Çaratььвть қalqанen
. Quru vajqa çegilirge?

Oqaj çaratььlmaqанса,
Endi zamanьн çetgendi.
Işci klass qozqalьшьв,
Çaşavuқuznu keң etgendi.

Tur, endi k zlerini ac,
Bu savqalanı unutma,
Burzujla sana etgenni
Çuавып vermeј qurutma.

Bu zatlanı varıп eslev
Saqaj da kesini çarıt,
Sen da adam volqanıпıп
Qan icgen qaumqa tanıt.

Basdırlıqan ana tilin
Çaratılsın em çaşnasın.
Çurtuquzda kişi qalmaq
İlmulu volub vaşlasın.

Millet deв sizge bir adam
Endi ucuzluq bermesin,
Bir milletni birinden
Artıq vaqalı көrmesin.

Fabrikle zavodla varı
İşlevcy xalqda qalsınla,
Çerleni çer ieleden
Urunnan ellile alsınla.

Inaralla, çer iele
Tutxan vajlıqıпıп alyqıпız,
Alanı ornuna birleşiv
Kesigiz qonub qalyqıпız.

Esgı Rossijanıп sizge
Bergen zorluqun taşlaqıпız,
Xar işigizni qadalıпv
Çanıca işlev vaşlaqıпız.

Kesigizni tiligizde
İşigizni çyrytygyz,
Uaq milletlege sьrqan
Savqalanь kьrgyzytygyz.

Bir işde da artxa qalmaj,
Uzq ketmej araqlьzda
Ariv şaxar işletigiz,
Kesigiz onov etigiz.

Erkinlik dunja endi
İcigizde tamьrlansьn,
Əmyrynde vizulmazlьq
Kommunizm ornalsьn.

Bu zatlanь eter ycyn
Sizge voluşluq tavьlьr,
Sowet vlastnь kycyndən
Çavla dunjadan qavьlьr.

Çanь vlastnь sizge
Boluşluqı aсьlьr,
Anь tatlь kəgetleri
Usgyzyzge sacьlьr.

İşlevcy xalq sizni ycyn
Xazьrdь çanьn verirge,
Bytyn da uaq milletieni
Artьq sьjlь kьryrge.

Bu sөzlени eşitib biz
 Seirsiniв tura edik,
 Tuşyуыз volurmu eken
 Dev inanmaj vara edik.

Sora eslev qarasaq'a,
 Çaşavça keliv vaşlandь,
 Esgi çaşav tamьrından
 Ciriв, ojulub taşlandь.

Urunnanla da birleşiv
 Artьqlьq dunjanь atdьq,
 Kapitalizm çaşavnu
 Bol'şewikleca uatdьq.

Endi andan veri biz da
 Ullu quancla tavханвыз,
 Esgi wlastdan qutulub,
 Nasьвха vatьв qalqanвыз.

Çer ieleni çerlerin
 Tartьв, сьдьрьв alqanвыз,
 Çaravlu yj orunlaqа
 Çarь халqlanь salqanвыз.

Ol siz көрген Qaracajdan
 Көв ellile көгөндиле,
 Ullu tyzlede kerilib,
 Ujle, bavla etgөндиле.

Ala ornaloqan çerleni
Ieleri tas volqandь,
Ajtxaпьтса andan veri
Tyzle elleden tolqandь.

Bir adam aloqьnca vaşxa
Adamнь çegiv turmajdь.
Тав atasь da valasьп
Endi va cьrtda urmajdь.

Min-min savijle em ullula
Şkol yjlede turalla,
Қун saјьп bilimli vola,
Klass çavlanь uralla.

Leninizmni çollarьп
Bol'şewikleca vilelle,
Oquv-ilmu ajtxaп kivik
Bilimli volub kelelle.

Endi çahil adam qalmaj
Bary oquvlu volqandь,
Siz көрген zamanca volmaj
Bizde çarьqlьq tolqandь.

SSSR-de kul'turaqa
Çarь xalqla voşlanьanьvьz,
Bajla oquvcu şkollaqa
Biz ie volub qalqanьvьz.

Ol zamanda çyz adamdan
Çaňyz eki oquj edi,
Andan qalqan toqsan segizi
Barь da oquvsuz edi.

Endi va biri da qalmaj
Barь oquj-çaza bilelle,
Minle bla çarь çaşla
Leninci volub kelelle.

Icibizde ara şaxar
Erlaj qadalьв işledik,
Teberdi-ajaqь tyzny
Şaxar yjleden kyçledik.

Avruvnu vaqoan yjle
Xar el sajn quralqandь,
Doktorsuz çaşav adetni
Tamьь qurub qalqandь.

Onovnu da kesibizde
Çalсь, çarьla etelle,
Urunnan xalqь icinde
Tyzlyk çolnu çyrytelle.

Orta mylkyvuz xar kynde
Əsyv allьnа varadь,
Andan veri çyregibiz
Kerti quancda turadь.

Sowxozla, xar bir kolxozla
Icibizde çьltьrajla,
Klass çavlanь-варьнь
Çyrekleri qaltьrajla.

Urunnan ellile endi
İşlev işden toymajla,
Zaran verivcy qaumnu
İclerinde qojmajla.

4

Savlaj qıraldan ajtsaq'a,
Kemsiz allına öseviz,
Artıqlıq dunjanı çolun
Birda qojmajın keseviz.

Mylkuvuzny qaldırmaın
Maşinalı bolduravız,
İcinde bolqan tavladan
Altın kumuş da qazavız.

Sosializmni çolunda
Birleşiv erlaj savavız,
Anı sıymegen çavlanı
Orunların tavdıravız.

Kapitalist qırallanı
Çetiv, ozuv varavız,
Bizge tenlik etalmazca
Alaj artıxı qaldıravız.

Fabrikleni, zavodlanı
Bol'şewik çolqa vuravız,
Kapitalizmni casıv
Sosializm qıravız.

Zalimlikni-artıqlıqı
Tatırdan qurıtıxanbız,
Patcahlıq salqan çavıvnu
Közleribizden atıxanbız.

Dunjanı işci xalqına
Kesibizni tapıtıxanbız,
İşlevci xalqın vetlerin
Sav dunjada çarıtıxanbız.

İcibizde işsiz qojmaj
Zawodlaqa çıbergenbiz,
Bol'sewik çol bla atlav
Bar'sına iş vergenbiz.

Dunjaqa çetgen avzırav
Bizden ulyşsyz qalqandı,
Kapitalizm çollaqa
Ullu qajıqla salqandı.

Krizisni SSSR-ge
Çoqdu kelirge madar:
Ala çaşav tursala da
Çyz-çyz çıllan qadar.

Xar işibizni birleşib
Sosialist çolda etebiz,
Krizis kirmez kibik
Plan bla çyryteviz.

Çyz seksen beş tyrlı millet
 Bards SSSR-ni çerinde,
 Sosializm işlev varqan
 Çerni altıdan birinde.

Ol qadar milletni marlav
 Burzuj qıralla turalla,
 Bizge qarş uruşxa
 Xaman keslerin uralla.

Biz da alaqa tınylav,
 „Ne ajtalla“ dev köreviz,
 „Qazavat-uruş“ desele,
 Ma bu çuavny bereviz:

„Oqaj, endi ol qazavat
 Beri ne azda kelmesin!
 Vyjaq işlevcy xalqqa
 Allaj qıjnyq bermesin!

Alaj'a kesin beri urqan
 Bolsa, xazygvız saqlarqa,
 Atalyq qıralıvıznı
 Oluv qalqıncı çaqıarqa“.

Bu zatny usynde **Stalin**
 Aqıly ulı völgendi,
 On altıncı partsjezdde
 Ma vıllaj çuav bergendi:

„Birevny bir qarğş çerin
İzleməjbiz kesibizge,
Kesibizden da bir elin
Berlik tylvız kişige“..

Stalin çoldaşnъ sөzy
Ətyryk volurqa volmaz.
Kesin veri urqan asker
Qьzyl askerden qutulmaz.

Alaj bolsada uruşnu
Boluruna vuzıqviz,
Çarlb xalqnъ sojdurmazqa
Madarbn izlev turluqvız.

Uruş volqan kəzyv bolsa da,
Andan qorquv'a qalmaqьz,
Burzujlanъ SSSR-ge
Çiberirge volmaqьz.

Alaj'a icibizde da
„Tarx“ dev şkok atmaqьz,
Ol uruş voşaloqьncь
Bir kecenı da çatmaqьz.

Qajsь qьral vizge savşa,
Anь çerine keterviz,
Anda qazavat etişiv,
Burzuj qanlanъ tögerviz.

Kesin da uzaqqa sozmaj,
Qьsxa zamanda tьjarvьz,
Leninizmanъ çollarbn
Em iclerine çajarvьz.

Andan sora uruş bolmaz
Allaj dunjaqa çeterbiz,
Birinde qalmaj wağnda
Sosializm eterbiz.

Savlaj dunja urunnanla
Tyzlyk aqылнь альвьз,
Birlik çolunda keneşe,
Muradxa çetiv qальвьз.

Alada işcile bla viz
Çetişgen kyn bir volubuz,
Ol kyn birleşiv qan төger
Ezilgen vercli qolubuz.

Bygyn'a vizni işiviz
Çaraşьv çaşav turmaqдь,
Turqan çerivizni savlaj
Sosializmge burmaqдь.

Bu zatxa şaqatlyq eted
Sizni bla da aravьз,
Çaraşьvni syjgenlege
Qarnaşla kivik turavьз.

Birinci veşьllьq plan
Tөrt çьlqa bitiv qальндь,
Ol sen көrgen Rossijada
Çyz, min zavodla salьндь.

Ekinci veşьllьqнь da
Ьзь bla vaşlarьqvьз,
Ol viterge encilikni
Hazna qojmaj taşlarьqvьз.

Xar bir adam varь бирден
Ara mylkde vaj bolluqdu,
Birev vaj birev da çarlb
Bolqan adetle qallbqdb.

Klassbз bir çamaqatda
Sosializm sallbqvьz,
Qьrallanь varьndan
Alcьlbqnь allbqvьz.

Qьsxaraqdan xaragьvbьz
Ma vygynlykde vьlajdb,
Çanь Rossijanь bizge
Bergen savqasь alajdb.

SSSR urunnan xalqqa
Qurcdan iьlennen sautdu,
Endi sav qal! Çuav etgen
Bajqullanь Dautdu.

1932 ç.

ŞWEJSARIJADAN KELGEN İŞCI DELEGAT- LANь DOKLADLARьNDAN

1

Sizni tansьqlav keryrge
Burzuj qьraldan kelgenbiz,
İşlerigizni bilirge
Aqьlvьznь vөлgenbiz.

Burzuj av salqan k z bla
Bygyn'a sizni k rebiz,
T rt  yz min saql  i ciden
Qarna lyq salam bereviz.

Qyralybyz  wejsarijad ,
Anda burzujla  a ajla,
Bizni  egiv, xaman talav
Etibizden da a ajla.

I ci klassxa  av volub,
Fa istle zorluq etelle,
Burzuj vlastn  saqlarqa
Keslerin bek begitelle.

Ol  erde klass kyre iv
Qyzyvdan-qyzyv varad ,
Xalqla eki v lynuy v,
Xaman kyre iv turad .

Qyzyl qanla t gyly v,
Bysaqdan qanla tamad ,
Rewoljusijan   iltini
Ol  erlede da  anad .

Rewoljusijan  t jarqa
Anda qat  kyre elle,
Var n bir qavxa   jarqa
Burzuj qaum birle elle.

Tuvra mьndaca bizde da
 Arivdula tavlaryьvz,
 Alaj'a alaqa ie
 Bolub turad çavларыьvz.

OI tavlada vek kəvdyle
 Mьnda kivik kurort çerle,
 İcine varьv kirgenle
 „Biz mьndan sьqmajьq“ derle.

Saqьş etiv, ojalaşьv,
 Bilsen alanь ,taxsasьn,
 OI tavla bla vьlanь
 Bir-birinden vaşxasьn.

Başxalyqlaryь vek kəvdy
 Bir-birine uşamaqan,
 Eki tavnu adamlaryь
 Birca volumda çaşamaqan.

Bizde, tavlada burzujla
 İşci xalqlanь cəblejle,
 Onlu qaum onsuzlanь
 Ajaq tyvde teblejle.

Rewoljusijaqa çav volub,
 Nellaj bir iş çyrytelle,
 Kyn sajn tavlaryьvzda
 Kəbleni sojub ketelle.

Ol ariv xavalъ tavla
Bizni ucyn tyrmedi,
Urunnan xalqdan bir kişi
Aladan xajyr kormedi.

Sizde tavlaqa qarasaq,
Bizdegini cyjresidi,
Bu tavlany çarly xalqla
Barьny da iesidi.

Sosializmni çolunda
Tavlarьqьzny tutasъz,
Burzujlany qalqanlaryn
Klassnyca qurutasъz.

Sizde bla bizde tavlany
Başxalьqlary vylajdy,
Klimaty bir bolsa da,
Politiceski alajdy.

3

Bizni klass çavlarьbyz
Sizni søgyv søleşelle,
Şwejsarijada işcileni
Aqьllaryn yleşelle.

Pecatlary, xar sözleri
Savlaj xalqqa sacьlady,
Burzujlany auzlary
Byllaj sözlege acьlady:

„SSSR-ni çarlıx halqı
Onovdan kende çaşajla,
Bir tyrlı zatnı aýrtmaj,
Tav adam etle aşajla.

Bir tyrlı bir iş etalmaj,
Bzlarına varalla,
Favrik, zavod işlejalmaj,
Tav alqın kiviik turalla.

Qatın, qız, egec qarnaş da
Barı anda teñ volqandı,
Turuvları xajvancadı,
Kijim kijgen da qalqandı.

Ol veşçılıq plannı da
Bitdiralmaj qojqandıla,
Çañ zat etgeni qoj,
Tav esgini da ojqandıla.

Partijanı muradından
Bir tyrlı zat tolmaqandı,
Urunıan halqdan bir elli
Sırt kolhozcu volmaqandı“.

Dev ma ыllaj харагланı
Ala toxdavsuz çajalla,
Sowet wlastnı søgyvge
Kıclerin salıv qojalla.

Ol sızevden Şwejsarijada
İşci halqla qozqalalla,
İşni tyzyn bilirge dev
Tört çañına uzalalla.

SSSR-ge kelirge dev
Aqylların vöelle,
Çылыşыv onov etiz,
Sizni көyрге kelelle.

Alaj bla qozqalşыv,
Barь da onov etdile,
Delegatxa çiverirge
Ol kyn vizni begitdile.

Bizni çolqa da salыv,
Kesleri anda qaldыla,
Ala vizni vojpubizotqa
Bu amanatnь saldыla:

„Barыv işci xalqqa qarav,
Proletar salam verirsiz,
Fabrikleni, zavodlanь
Bolunun көyв kelirsiz.

Elli mylkleni tintiv,
Xar qalajьna çetersiz,
Kolhozlanь, sowхозlanь
Bolunun acыq etersiz.

Xar zatnь bilgenden sora
Aşыqыv çenil qajтыrsыз,
Anda çaşavnu bolunun
Çomaqlav vizge ajтыrsыз“.

Alaj bla cъqъb keldik
 Sowet vlastnъ çerine,
 Qararqа, koryb bilirge
 Altъ ylyşny birine.

Çeti ыjьqпъ ajlapъb,
 Kawkaz tavlaqа çetgenbiz,
 SSSR-de bu işlennen
 Zatlaqа seir etgenbiz.

Biz vardьq Niznij-Nowgorodda
 Awtomobil zavodxa,
 Çyz qьrқ min awtobus bergen
 Allaj bir mazallъ zatxa.

Апъ kergenlej oquna
 Ullu seirlikge qaldьq,
 Xar bir işine erikmej
 Başdan ajaqqa qaradьq.

Andan Ukrainaqа keldik
 Xar'kow zavodnu koryrge,
 Elli mylkge ol xar kynde
 Ne zat bergenin bilirge.

Qarasaq bir ullu zavod,
 Ana bir zat uşamaqan,
 Kapitalist qьrallada da
 Апъса zavod bolmaqan.

Ol elij min traktornu
Xar çylda sizge cacady,
SSSR-ni xar çerinde
Sosialist çol acady.

Moskwada awtobus zavod
Dunjaqa aty aytlyad,
Kapitalist qyrallaqa
Bol'sewik çolda qatlyad.

Çyl sajn ol SSSR-ge
Otuz min maşina vered,
Sizde urunnan xalqlany
Sosialist çolda kored.

Bu qaumdan sora da biz
Saratow şaxarqa vardyq,
Çylda çyjyma min komvajn
Bergen zavodxa qaradyq.

Ural tavlada ne zatla
Bolqany koryv inandyq,
Burzujlany voş, ötyryk
Sözlerin biliv quandyq.

Magnitogorqa qarav biz
„Tuşyvyz volurmu“ dedik,
Tav Amerikada volmaqan
Allaj işleni esledik.

Daqyda alaca vek көв
Tyrly çerlege varqanbyz,
Baryny volumlaryna
Birem-birem qaraqanbyz.

Sosialist tyzlerigiz
Traktorlardan tolalla,
Urunnan ellile qalmaj
Nögerlik çolda bolalla.

Minle bla çaşlarъъыз
Şkollaqa ketedile,
Icigizde çaş tölyden
Kөв kadrla çetedile.

Çalсы, çarлы savijlege
Enci yjlede qarajla,
Alanь çaşavларьна
Çyz, min zat bla çarajla.

Soqurlaqa, tilsizlege—
Varьна da kyn tuvqandь,
Onsuzlanь kençe atxan
Zakon sizde quruqandь.

Saqatla da topalla da
Sizde çaşav tavalla,
Sosializm çoluna
Bol'şewikleca savalla.

Bu zatlanь varьсын da
Qaraqanвьз da көргenviz,
Sizde işlege suqlanьв
„Ma tyzlyk dunja“ degenviz.

Çyz, min kere qarasaq da,
Xaman çetişim көrebiz,
Bu etilinnen işlege
Bek ullu seirsineviz.

Sizni kibik milletleni
Çaşav işlerin kergenbiz,
„Айтъоъз işigizni“ dev
İşci salamla bergenbiz.

Ala bizge keslerini
Bolumun асьқ etelle,
Sosializm işlev varqan
Çerlerin kycly begitelle.

Çапъ çaşavnu çolunda
Sosializm qurajla,
Артъқьқоја орун бермеј
Аllaj çaşavda turalla.

Traktorla bla ellile
Tyzlede savan syrelle,
Keřekli volqan çerlege
Kekde quşlaca çyzelle.

Keslerini tillerinde
Xar işlerin çyrytelle,
Başlarъна erkin volub,
Erkinlikni kergyztelle.

Respublikala, oblastla
Bolub işlerin etelle,
Kişiden artъқьқ көрмеј,
Tyz çaşavnu çyrytelle.

Kesleri ваşъна erkin
Qьrallъqнъ tutalla,
Birleşiv çolnu kycynden
Burzuj vlastнъ butalla.

Ol respublikala, oblastla
Çetişgen kyn bir volasъz,
Sizge qarşь savъv bolsa,
Birleşiv işni alasъz.

Ol qъralla varъ savsa da,
Sizge bir qorquv salmazla,
Sizni çerigizden ala
Bir qarъş çer da almazla.

Sizge qarşь uruş bolsa,
Ol keslerine ajlanъr,
Savlaj dunjanъ vaşьnda
Sosializm sajlanъr.

Ol kyn art qazavat volub,
Dunjaqa qanla sasъlъr,
Kapitalizm tyv volub,
Byllaj dunja asъlъr.

5

Qъsxasъ, çoqdu dunjada
Siznica allyna varqan,
Bir tyrlы krizis kirmej,
Bol'sewikca işlev turqan.

Kapitalizm çollanъ
Sosializmge vurqan,
Urunnan xalqlanъ icine
Bol'sewik ylgyle qurqan.

Sizden qalqan qyrallada
Elij million işsiz volqandь,
Minle bla fabrikleri
Kiritleniv qalqandь.

Min-min işcile xar kynde
Quru acdan da öelle,
Amalsыз volqan qaumla
Tav keslerin öltyrelle.

Kөv atala balalarьn
Kesleri tutuv sojalla,
Andan vaşxa madar tavmaj,
Dunja çaşavnu qojalla.

Ъзь bla kesleri da
Sora keslerin uralla,
Kēslerini dunjalarьn
Qara topraqqa vuralla.

Ölmeј turqan qaumla va
Çyz, min qьjьnlьq çegelle
Ac, çalannac teren siңen
Qaumnu artьq çegelle.

Anda sizni kivik xalqla
Aur çykle kölyrelle,
Mana bir çaşav degenni
Olsaqatdan öltyrelle.

Ellileni çaşavlarь
Bytynda aman volqandь,
Krizis anda kesine
Teren orunla alqandь.

Xar qalajqa varъv kirgen
İşsiz qaumla kœryned,
Əlgen qaumnu mьllьgь
Baguşlaqa tœgyled.

Malнь, mylkny, iş qьjьnnь
Quru burzujla aşajla,
İşlevcy xalqnь mylkynden
Zavuçlanьv çaşajla.

Çoqdu anda bir çaşav
Çarlь xalqnь birine,
Burzujla ielik eted da
Urunnan xalqnь çerine.

Az adamla kœv adamqa
Anda qamcile syrtelle,
Urunnanlanь-işcileni
Qamci tyvynde çyrytelle.

Sizde va allaj zatнь
Atь-cuvu qalmaqandь.
Beşçьllьq plandan veri
Bir işsiz da volmaqandь.

Beşçьllьq planьqьz
Tœrt çьlqa vitiv varadь,
Daqьda ana burzujla
„İşlenmejdi“ dev turadь.

Kelgen işbizni tolturub,
bзьbзьqa qajьrвьz viz,
Bu sizde işlennən işni
Şwejsarijada ajьrвьz viz.

Burzuylanь boş sözlerin
Savljaj xalqqa acarvьz viz,
Quru Şwejsarijada qojmaj,
Sav dunjaqa cacarvьz viz.

Rewoljusija qozqalьvnu
Demenili eterbiz viz,
Burzujqa qarşь uruşda
Bir adamca çeterbiz viz.

Ol kyn işci xalqnь kycy
Savljaj dunjaqa cacьlyr,
Kapitalizm uatьlv
Çanь sөwetle acьlyr.

Savljaj dunjanь işcisi,
Birleşiv işni alьrvьz,
Qan icgen burzujnu qьsdav
Sowet vlastnь salьrvьz.

Bygyn vygece da bizde
Kompartija iş çyryted,
Qallь kapitalizmge
Kesini kycyn körgyzted.

Kynden kecege işbiz
Kimda tapьrsa varadь,
Sizde kivik volurqa dev
Xalq xazьrlana turadь.

Leninizmni çolların
Xalq arasına sacavız,
Kelir rewoljusijaqa
Bol'şewik çolla acavız.

Ol zatxa çeter ucyn
MOPR öserge kerekdi,
Ol bizni işleribizge
Ullu voluşluq berlikdi.

MOPR rewoljusionerlege
- Ullu alçılıq etedi,
Анъ вла ол qaumla
İşlerin vek begitedi.

Ataların faşistle sojqan
Kөvdyle anda çazıqla,
İşci xalqqa azav bergen
Bojni qajnaqan vazıqla.

Min-min işcileni eltiv
Tyrme yjlege salalla,
Millionla вла savijleri
MOPR-qa qarav turalla.

Alaj вла көв өksyzle
Bygyn zorluqda çaşajla,
Аталарынь etlerin
Burzuj qaumla aşajla.

Ol xalili көв çazıqla
Bygyn tyrmelede turalla,
Faşistleni zorluqundan
Azavlanьв olturalla.

Faşist qaumla xatersiz
Bizge qarş ot acalla,
Rewoljusija bolmasın dev
Qozqalvıanь cacalla.

Alaj bla nellaj birni
Oramda qavlav qojalla,
Millionla bla savijleri
Ac, çalanıac bolalla.

Ol tyrmedegile sizden
Kerti voluşluq saqlajla,
MOPR-qa clen volqanla
Rewoljusijanь çaqlajla.

Alanь yjdegileri
Kөv qıjınlıqda bolalla,
„Atalьq qıralıvızdıan
Savqa keled“ dev turalla.

Ol seveden MOPR-qa siz
Entda vaqatı qaraqıvz,
Rewoljusionerlege
Birer zat bla çaraqıvz.

Çıvuq zamannı icinde
Rewoljusija vaşlanıvz,
Savlaj dunjanı usynden
Kapitalizm taşlanıvz.

Çaşasın savlaj dunjada
Marksın, Leninni işi,
Leninizmge alıvıvq etgen
Kompartijanı kucıv!

Çaşasъn Stalin çoldaş!
Leninizmni vardъrad,
Çerni altъdan birinde
Sosializm qurdurad.

Çaşasъn MOPR-нъ qastъ!
Rewoljusijaqa çarajдъ,
Millionla bla anda
Өksyz qaumqa qarajдъ.

6 •

Şwejsarijanъ işçileri
Bъllaj sözlege çetdile,
Internasional çыг bla
Sözlerin воşав ketdile.

Alaj bla qarasaq—MOPR
Çarъlanъ bir qurçudu,
MOPR-qa clen volurqa
Urunnan xalqнъ vorçudu.

Ol kyn viz da işçilege
Bol'şewik çuав vergenbiz,
Barъbъz birca MOPR-qa
Clen volurbuz degenbiz.

Ol sözny savlaj tolturub
İşçi xalqqa çol veribiz,
Өrten kibik çанъв varqan
Sosializmni keribiz.

Savljaj dunjanь vaşında
Urunnan xalqla qalьvьz,
Qan icgenleni tas etiv,
Sowet vlastnь salьvьz.

1932 ç. iyun

QANLь ЫJX KYN (1905 çьlda)

1

Bir min toquz çyz beşinci çььnda,
Ma bygyn kynlede janwar aььnda,
Peterburgnu işcileri çьjььv,
Xazna qalmaj varь işden tьjььv...
Anda vosstanie etiv iş taşlalla,
Rewoljusija ota saqьv vaşlalla.
Çyreklerin bir-birine acdьla,
İclerinde qajqьlarьn sacdьla.
Qollarьnda kereklerin ataelle.
Varьsь da virca vьlaj ajtaelle:
„Berilgen çal qarньvьzqa volmajdь,
Savijleribiz „ötmeк“ dev qojmajdь.
İş kynuvьz da bek uzun volqandь,
Kөzleribiz tamam qandan tolqandь.
Onovcula da adamca көrmejle,
Sөleşsek da ala çuav vermejle.
Bu xalili viz çaşav da volmavьz,
Bu çaşavda ne azda qalmavьz!
Ol sebevden bygyn işni taşlajьq,

Xar zavodda vosstanieni başlaýd!
 İşbizni qolubuzda alajd,
 Çaşavnu da tyz çollaqa salajd!
 Biz kim volqannı ala da bilsinle,
 Ala bizni adam kivi kersynle!
 Alaj vla keñ dunjaqa syqajd!
 Bu çaşavnu eltiv kerge tyqajd!
 Тысьгьв, erkişi birimiz qalmaj,
 Bygyn kyn çannı artxa sırtıda salmaj,
 Qan tögıvge tamam kysny salajd,
 Qыльс kyc vla onovnu alajd...“
 Şpion vavas¹ ol çerde volqandı,
 Çyregine aman aqyl alqandı.
 Alanı ajtxan sözyne тынлав,
 İşni birin qojmaj varın анылав,
 Olsaqatda tamam esin taşlajdı,
 İşcilege vıljaj ajtыв başlajdı:
 „Ullu patcax sizni sıjль көrlykdy,
 İşigizge tamam aqyl völykdy.
 Men bileme ань ne xalısın,
 Tilegenni quandırad varгьсн.
 Ol sizni çaşavıqıznu bilmejdı,
 Aman çaşarгьзнь da syjmejdı.
 Ol ань vilse, savьв sizge kelmezmedi?
 Sizni çaşavıqızda aqyl völmözmedi?
 Ajhaj, ajhaj bek razь volub kelir edi,
 Ajtxanгьзda aqyl völyr edi.

¹ Şpion vavas Çapon dev bir orus pop volqandı, ol patcaхнь, şpionı volub işcilege: „Men sizni ökylygызme“ dev alanı aldav işni tavın patcaхха etiv, işcileni muradıп biliv, ань patcaх bildiriv turqandı. B. D.

Terslikleni cinownikle etelle,
Ala patcaхнъ da aldaв ketelle.
Endi işni tav çerine qaraјьq,
Çoruqu vla patcaхxa varaјьq!
Əkylme sizge, siz ajtxannъ etejim,
Busaқatdan ol patcaхxa keteјim,
İşigizni virem-virem ajtaјьm,
Mъсьmaj daқьda sizge qaјьtьma.
Bu çol vla sizge çaşav salaјьm,
Erlaј keliv xaraгьmъ ajьtьma!
Siz da mъсьmaj ьzьmdan keligiz,
Tilek qaқьtnъ kesigiz verigiz!“

2

Ылај vla vavas alqа kelgened,
İşcile da ылај onov etgened:
„Çaraşдыгьв tilek qaқьt çazaјьq,
Minle vla aңa qolla salaјьq.
Allax, patcaх suratlarьп alajьq,
Salьв kesini alьпa varajьq.
Çapon ajtxanca ese bir көrejik,
Tilek qaқьtnъ kesibiz vereјik.
Kerti alaj ese, ol vizge ariv qarar,
Çazьqsьпьв işibizge da çarar“.
Ылај vla tilek qaқьt çazьв,
Minle vla aңa qolla salьв,
Barmaқьз dev ajtxanna da qaramaj,
Popxa aldatьв, ol sözny unamaj,
Birden dua oquј kelelle,
Qar, vorandь, suvuqdan da əlelle.

Гапон бабас вьладан алаја четив,
 Патсахха да көв тырлы тилле етив...
 Ишциге айтхан сөзүн унутув,
 Ол çарлылань арив айтыв сувутув...
 Варыв патсахнь тыз алына сөкды,
 Ол итге да вьллаж хараarla төкды:
 „Ишлевы халқ варь ишин қождула,
 Фабриклені, заводлань ождула.
 Аллағына тывегенни сасалла,
 Хазналарғынь варып асалла.
 Мьсьтај ала вері четелле,
 Варывьзқа да бир хата етелле!
 Endi çenil мадарғынь көрсен'а,
 Аскерлеріне вужуқуну версен'а!“
 Дев бу хали көв тилле етгенед,
 Бирда волмақан сөзлеге четгенед.
 Ол патсах да аныса бир ит еди,
 Çарль халқынь сојарқа çут еди.
 Ишци халқынь тушманса көрүвçyed,
 Алаја өлым савқа веривçyed.
 Tersni, тызны билрге да сыјмеді,
 Ишци халқынь адам кивик көрмеді;
 Ала кивик көв ишцини сојқан еди,
 Хатасьзлај көв ишцини çојқан еди!
 Ол себевден тына да хазыр волду,
 Арвазь да қан иçгенледен¹ toldu.

¹ Аскерледен.

İşçile da мындан сырт харап билмеј,
 Былај ајтаелле ышармај, кылмеј:
 „Еј бизни патсахъввъз, çапъввъз,
 Ацдан tamam тохдақандъ çапъввъз!
 Сен себев волмај есең өлевиз,
 Бошанақа өлым асыв көребиз!
 Sense bygynlykde бизни атавъз,
 Сен сав волув бизни неди хатавъз.
 Cinowniklerin бизни сојалла,
 Сөлессек да çуав бермеј қојалла.
 Берилген çал çарпъввъзқа волмајдъ,
 Савийлеривиз „өтмек“ дев қојмајдъ.
 İş кунувыз да тавсъз узун волқандъ,
 Ол да бизни оңувизни алқандъ.
 Endi sen бизге көлуң вла çарасъ,
 İşçi халқнь çырегине çарасъ!“
 Бу сөз вла қыш сарайқа çетдиле,
 Баръсъ да бирден сезде етдиле.

Бу tilekle патсахха аур тиди,
 Олсақатдан аскерлеге вужруқ ијди:
 „Бусақатдан аскерлерим çетсинле,
 İşçилени çеніл халек етсинле!
 Быладан өлтырылмеј киши қалмасън,
 Bir işçi да ујyne сав вармасън“.
 Олсақатдан аскерле да çетдиле,
 Патсахха да ullu хурмет етдиле.

Şkokların varь qolqa aldıяa,
 İclerine patronla aldıяa.
 Tovla-oqla çer-çerden qaralla,
 Bu xarıble da çuq vilmej turalla.
 Olsaıatdan xarırsızlaj vıjruq boldu,
 „Ura“ degenlej dunja carsdan toldu.
 Uruş vaşlandı dunja veri avıanca,
 Oqla tıgyldy kıkden vuz çavıanca.
 Vıljaj vla işci xalıqnı sojdula,
 Erlaj qırğv mındık etiv qojdula.
 Buaz qatınlanı qarınların tartdıяa,
 Savijlerin alıv-alıv atdıяa.
 Çaşdı, qartdı, savijdi dev volmajın,
 Kıv qırđıяa arımajın, talmajın.
 Mın-mın işci oramlııa sojlanıv,
 Sımmaq aq qar qızı qanna vojalıv,
 Ma patcaıxa „ıtmeı“ tilej varıanla
 İtmeı ornuna oqla, tovla alıanla!

6

Bu uruş işci xalıqnı suvutmadı,
 Bir işci da bu dertni unutmadı.
 Mından sora ala patcaıxa çanıv,
 Allahnı da ıtıryk volıanı tapıv,
 Ol sebevden işni etiv vaşlalla,
 Garonna da inanmaqın taşlalla.
 Allah, patcaı vıla usın volıanı,
 Ol alaıa vıjlik dunja salıanı,
 Biri qalmaj anıllalla, kırđıyle,
 Qazavatsız iş volmazın vıldıle.

„Qozqalbyz, endi viz da turajbq,
Bu dunjany vaşxa çolqa vurajbq!“
Dev vylajqa aqylların verdile,
Ol seveder işni kenne kerdile.
Partijany saflarına kire elle,
Ol ala ucun volqany vile elle.
Kyn-künden ösymleri ullu volub,
Xar qalajb komkruzokdan tolub.
Leninni vaşsbyb bla işelle,
Ol seveden vlastny da kyclelle.
Patcahny, pornu terisin sojdula,
Ol çaşavnu tamyrından ojdula.
Ma endi köresiz, quanc volqanbyz,
Vlastny da qolubuzqa alqanbyz.
Zalimlikni tamyrın qurutabyz,
Esgi dunjany qojmaj uatabyz.
SSSR-de çany çaşav salqanbyz,
Kerti erkinlik dunjaqa qalqanbyz.
Opovnu da urunğan xalq etedi,
Çalcb, çarlb muradına çetedi.

1930 ç.

ESIGIZDE TYLMYDY OL ZAMAN

I

Esigizde tylmydy ol zaman:
Bir qaumla vijlik etiv xaman,
Vojnubuzqa vojunsxany salyb, .

Malnъ, mylkny qollarъna alyb.
„Ol vijdi“, bu „quldu“ dev alybъ,
Gyryldev, çalqalarъn qalybъ,
Bizni unuqdurub emda ezib,
Çarъ xalqqa qyъnlyqny berib.
Çuq alybqa amal tavmaj qalyb,
Ayxanna da qamcileni salyb,
Bizni alaj sybsz kergenleri,
„Siz adam tyjlysyz“ degenleri.
Tyъryvla xayvanca satylyb,
Sыrt adamqa sanalmaj atylyb,
Ne azda kzyvuz bir acыlmaj,
Çyrekleden qajqyla cacыlmaj.
Kesleri şkollaqa voşlanyb,
Çarъla oramlaqta taşlanyb,
Dunjanъ çaryqlyqъn koralmaj,
Bajdan, vijden sыrtda qutulalmaj,
Өzenlede, sыrtda emda qolda
Çolovcu volub çyrysen çolda,
Өgyz ijer çer tavmaj varqanъn
Çiversen da өgyzsyz qalqanъn.

II

Esigizde tylmydy ol zaman:
Bir qaumla vijlik etib xaman
Qaracajъn өzeninde sana,
Aur çykle çyklenib arqana.
Belin talyb, sыrtъn çaur volqanъn,
Tartalmasan ot qamcile urqanъn...
Çalqa kirsен çalyн tavыlmaj,

Sydge bersen tilegin alyntaj.
Ne azda adamqa bir sanalmaj,
„Adamına“ desen da cыrt unamaj,
Xar zatxa kesleri ie volqanь...
Çalсь, çarль atьльв qalqanь...
Sen da vugylyv çerge kirgenin,
Qыjьnlьqnь acuvun kergenin,
Bu zatlada vek seir volqanь,
Tyz xajvanca sanalьв qalqanь.
Eter madar tavmaj turqanь,
Vugylyv çerge kiriv qalqanь...

III

Esigizde tylmydy ol zaman:
Kece kyn da qan tögyluv xaman,
Tovla, oqla usyvyzde çanьв,
Xar qыjьnlьq varь vizge avuv...
Közleriviz çuquqa kiralmaj,
Çavnu, tosnu asьь bilalmaj,
Өzenleni qan ьghьla aльв,
Usyvyzge көв qыjьnlьq salьв,
Çarль xalqla qan tögüşuv xaman
Bizge çavluq etiv vijlik zaman,
Aq askerle icivizge kiriv,
Min qыjьnlьq çarьlaqa veriv.
Xar biri on-on uşkok көltугув,
„Bol'şewikse“ dev көvny өltугув,
Çarьlanь qojmaj oңun aльв,
Bөrklerine aq vusxulla taqьв...
Alaj vla qazavatxa syrgeni,

Qoluna saut-sava bergeni...
It qaumla toxdamaj birleşiv,
Bol'şewiklege qarş kyreşiv,
Çarlylanь terisin sojqanь,
Qajtmazca dunjadan çojqanь...
Qan tögüşyv көв zaman varqanь,
Çarль халqqa қыянық сайqanь.
Усувyzde көв qajqыла volub,
Tөрт çanьbьz vanditleden tolub.
Dunja bir-birine qatьşxanь,
Хaman товни, оқни атыşxanь,
Ol kulakla воş xaparla çajьв...
Ajaqlarь vuzda kivik tajьв.
„Bol'şewikle kelelle“ dev vizni,
„Kelgenlej қырықдыла“ dev sizni,
Tyrly-tyrly xaparla çajqanь,
Çarль халqнь, хaman aldaqanь.
Bir qaumla kertda dev inanьв,
Ala ajtxan өtyrykge aldanьв,
Ol dunjadan xaparsьz turqanь,
Aqыьн çyz-min çerge virqanь...

IV

Esigizde tylmydy ol zaman:
Kece kyn da qan tögulyv хaman,
Tьş qralla aq askerge qarav,
Çyz-min zat vla alaqa çarav,
Товни, оқни ajamaj bergeni
Ol qaumnи çаньса көргени.
Resejni төрт çаньндan turub,

Xar qarьvnu vizni taва vurub,
Qьзы askerni aşav qojarqa,
Birin qojmaj dunjadan çojarqa.
Varьнь alaj umut etgeni,
Alaj vla tьrt çanьna çetgeni...
Fabrikle em zavodla cасьльв,
Ot tyşuv, kujuv em uatьльв.
Рьsxьнь hazna qalmaj ketgeni,
Çarьь xalqqa qьjьньq çetgeni,
Bol'şewikle vol'şewikca turub,
Aq askerni demenili urub.
Varьн сегивизден quvoqanьвьз
Emda quş tygynlej cасxanьвьз.
Alaj vla çigitlikde atlav,
Qatьloqanьa şьвьa kivik cartlav,
Qaşьqmajьn alaj varoqanьвьз,
Ic vanditleni da uroqanьвьз.

V

Esigizde tylmydy ol zaman:
Sowet sojuz kycyn salьв tamam,
Industrijaqa plan etgenibiz,
Xar işibizni vegitgenibiz.
Tьş qralla varь anь көгүв,
„Netesiz“ dev işibizni sorub
Xьlikge etgenca kylgenleri...
Cьrtda etalmazьz degenleri.
„SSSR ol plannь tolturub,
Sosializma çolunda olturub,
Altмьş, çetmiş çьldan da bitdirmez,

Tutxan işin muradına çetdirmez".
 Ol xalili alañ sözleri...
 Barıñ qozqalışv vezleri,
 İşimizge surum salqanlar,̆
 Barı aña vuzıq volqanlar...
 Biz da alaqa qaramaj etiv,
 Xar zatıñ vol'şewıkca vegitiv,
 İşge kirişiv tevregenimiz,
 Kıcyvuzny aña vergenimiz.
 Ol qaumla alaj kyle turıv,
 Qarınlar qatı avrıv, vurıv,
 Çyz tyrlı dıgalas etgenleri,
 Çaravsuz zatlaqa çetgenleri...
 Ol xalide tørt çılñ çaşadıq,
 Beşçıllyq plannı da voşadıq.
 Beşçıllyq tørt çılqa bitgenin,
 Ol bizge çañ dunja etgenin,
 Barı köryv, eslev başlaqan,̆
 Aña vuzıq zatla taşlaqan...
 İşde va bir zat etalmaj qalv,
 Bizden tıjñşıl çuavla alıv,
 Çyrekleri çaryla qalqan
 Kerti da kemsiz mıdah volqan...

VI

Kөremisiz bizdegi işleni,
 Çavlanı esin alqan kycleni,
 Miñ-miñ çerde miñ-miñ sowxozlanı,
 Elli mylkde allaj kolxozlanı
 Alaca çer-çerde MTS-le,

Nenca çerde sosialist qalala,
 Nenca çerde traktor zavodla,
 Temirden işlennen çyz, min atla.
 Quş kibik kəkde ucxan kycleni,
 Savaqca tenizde çyzgen işleni,
 Çavqaja çavluq, toşxa toşluq etiv,
 Көв zatda burzujlanь çetiv
 Emda allarьна өtgenibiz,
 Варьнь çиавьп vergenibiz...
 Sav dunjanь ekige vөлgenibiz,
 „Kim-kimni“ ozsa da degenibiz,
 Ol sözde da xorlav varqanьвьз,
 Sosializma çolnu qurqanьвьз...
 Burzujlanь көlleri ketedi,
 Kycleri qarьvsuzoqa çetedi,
 İşcile birleşelle-өselle?
 Burzujlanь çollarьп keselle.
 İşci xalqıa bir çallь volalla,
 Urunnanlanь nөgerge alalla.
 Kөremisiz ala vla vizni
 Çaşavqaja tyrlennen işivizni.
 Тыş qıalla varь ань көгүв,
 Çyrekleri kynde vuzca eriv,
 Qan dьgalas ete turqanlarьп,
 Qazavatxa kycny burqanlarьп.

VII

Eslejmisiz alanь işlerin,
 Uruşxa vugiv volqan kyclerin...
 Bir-birlerin çьrtьв em tonarqıa

Анъ оюнuna kesi qonarqa
Muradda uruş izlegenlerin,
Халқнъ соjarqa kysegenlerin.
Онлу qaum онсuzну теvлерге,
Малън, myлкyn qojmaj сөvлерге...
Ol çolda dunjanъ yleşirge,
Ol muradxа çetginci kyreşirge...
Alaj vla krizisden сьoарqa,
Kolonijalanъ vytynda сьoарqa,
Japonlula Qыtajнъ соjоanса,
Onsuzun qanъна vojaqanса,
Savlaj dunjanъ alaj eterge,
Qadalъv ol muradxа çeterge...
Bytynda SSSR-ge сavaрqa,
Onsuzlanъ etlerinden qavaрqa.
Kereklerin icinde tavaрqa,
Ol çolda krizisni çavaрqa.
Alqъnса çarъlaqa vij volub,
Ol qaumnu yslerine qonub,
Alaj vla ömyрге çaşarqa,
Bir qaum халқнъ etin aşarqa.

VIII

Eslejmisiz ol zatlanъ volmazъn,
Allaj zatla dunjada qalmazъn,
Urunnanla birleşiv kelgenin,
Burzujlanъ çuavъn vergenin.
Min-min işci partijaqa kirgenin,

Ol kesini çolun da bilgenin...
Xar kynde burzuj vla kyreşiv,
Anь uatьrqa dev birleşiv,
İşlerin əsdyre varqanlarьn,
Xaman wosstanijala qurqanlarьn.
Kommunizmanь çolu əsgenin...
Burzujlanь qanatьn kesgenin,
Tatьrlarь dunjaqa çetgenin.
Xar qralda işni begitgenin,
Urunucusu xalqlanь kesinde,
Rewoljusija volub esinde,
Varьn ol çolqa vurub varqanьn,
Bol'şewikleca işlev turqanьn.
Alajdь da alajdь işibiz,
Bek kenne kerilgendi kucubuz,
Bizge kişi tenlik etalmazca,
Syryv'a ne azda çetalmazca.
Çaşasьn kompartijanь çollarь!
Şav dunjada vercli qollarь!
Çaşasьn anь kivik çalcsьla!
Ei mylkde urunucusu malcsьla!
Emda ala kivik savancsьla—
Partijanь çolunda daqancsьla!
Rewoljusijaqa vaşcsь vollarqa,
Kommunizmge çol sallьqla.

22-XI—31 ç.

PARİZ KOMMUNA

Altmış çyl mьndan alqa
On segizinci martda,
Allaj kyn volub ketdi
Unutulmazca artda.

Pariz şaxar işcile
Burzujlarьn sacдыla,
Ullu Pariz şaxarda
Kommunanь acдыla.

Sav dunjada em alqьn
Kommuna ma ol voldu,
Burzuj xalqнь wlastь
Tamam ol kyn ojuldu.

Bu xalda altmış bir kyn
Ol kommuna çaşadь,
Ol zamanda işcile
Insanlaqa uşadь.

Pariz şaxar icinde
Ullu quanc volqandь,
Taң atьv kyn tijgenca,
Ici nyrden toloqandь.

Alaj bolsa da vьla
Çolqa usda volalmaj,
Çaңььcла etdile
Işni tavьn bilalmaj.

Kəv zat zaran volqandь
Kommunapь çoluna,
Bere vilmej vlastь
Çarь xalqь qoluna.

Kommunada birleşiv
Bir aqьlda qalalmaj,
Askerleri cасыldь
Asker nizam salalmaj.

Axsa kerek vola ed
Kommunapь işine,
Bank axsa va tuşmedi
Birini da esine.

Burzuylapь axcasy
Bankda qalyv ketgened,
Kommuna ol axsaqa
Tijmez onov etgened.

Ellileden alaj kəv
Xaparlarь volmadь,
Kommunacьla munu
Ullu esge almadь.

Ala vla birleşiv
Birlik kycny tutalmaj,
Çaпыьcла etdile
Birlik vajlav etalmaj.

Kommunada onovda
Baj qaum da olturuv,
Burzuylapь vujruqun
Alaj ariv tolturuv.

Была umut etdile:
„Endi viz çағарыыз“ dev,
„Bir qral da vizge савтај
Тенлик хақ ағарыыз“ dev.

Коммунарла ыласа
Көв çаныльс etdile,
Иşге шағреј болалмај,
Терс çоллақа кетдile.

Мындан сора бурзужла
Төрт çанларын сермelle,
Коммунарь сасағоға
Хазыр волуб тебрelle.

Аскерлерин қуралла,
Қысқы вегим etdile,
Тер¹ ваşсылық етiв,
Төрт çанына çетдile.

Germanль вайладан да
Көв волушлуқ алдыла,
Мындан сора қарыны
Pariz тава салдыла.

Мај ајнь кынлеринде
Қан төгуşу в ашландь,
Иşlevcy халқ қығыльв
Şындьк волуб таşландь.

¹ Тер—коммунарь сасхананы ем ваşсыль болқандь.

Toxdavsuz çeti kynny
Bu qazavat varqandь,
Min-min işcini qanь
Qan tolqunna vurqandь.

Adamlanь qьrvnda
Kimse dev sormajelle,
Berc qollunu ne azda
Əltyrmej da qojmajelle.

Parizdegi oramla
Belge çete qan boldu,
Saxarnь xar bir çeti
Adam mьlkdan toldu.

Çaznь issi kynleri
Ərimej zat qalmazca,
Oramlada ijis boldu,
Adam təzyv volmazca.

Qol vla qьrvndan qanmaj
Gilijatinle¹ qurdula,
Anь vla qьrvnu
Ma vu çolqa vurdula.

Min-min işcini birden
Gilijatinne salaelle,
Bir minutnu icinde
Başlarьn calaelle.

¹ Gilijatin degen көв adamlanь birden başlarьn uzyv qoj-
qan maşınadь.

Kommunarsıyla keslerin
Plenne vermejelle,
Qығыльв qалыqlарып
Bir zatxa kørmejelle.

Otuz bir miң işcini
Oramlada qырдыла,
Andan sora qығывни
Başxa çolqa burdula.

Syd bla da bir talaj
Miң işcini sojdula,
Miң-miң çarль-çazyqпы
Tyrmelege qujdula.

Былај bla Parizden
Çyz-miң işci qorady,
Ol esivizden ketmez
Em ketmej da turady.

Çyz-miң savij бу kynde
Өksyz volub qaldыла,
Pariz şaxar oramla
Өksyzleden toldula.

Pariz kommuna bitiv
Işleri da toxdaşды,
Мындan sora işci xalq
Çаныльсха ojlaşды.

Bu çuqlаныв qalмајып
Kelir çolqa çarady,
Rewoljusija etgenle
Вагь тыңа qarady.

Bu uruş kompartijağa
Çol vaşcılıq etgendi,
Ань tutar çoluna
Улгы берив ketgendi.

Карл Маркс бу затлань
Вагьн esge алоқандь,
Келир rewoljusijağa
Туз планла салоқандь.

Lenin çoldaş тохдavsuz
Ала вла iş etdi,
Ол планлань кусынден
Muradъна да çetdi.

Entda мындан арь да
Ол бизге çарарьқды,
Rewoljusija etgenle
Вагь аңа қарарьқды.

Lenin etgen umutnu
Sav dunjağa çajarvьz,
Burzujlanь қаласын
Syelmezca ojarvьz!

Çaşасын sav dunjada
Rewoljusija etgenle,
Azatlıq usyn kyreşiv
Çyz-min azav cekgenle!

Çaşасын sav dunjada
Təşge cəgyc urqanla,
Burzujlanь cacarğa
Bol'şewik plan qurqanla!

Çaşasın sav dunjada
Tyrmelede cökgenle,
Коммуна усул кыреşив
Qъзы qanla tøkgenle!

17/III—31 ç.

BIRINCI MAJQI A

Ma keldi Birinci maj kyny,
Bizge savqıa uzata.
Çerge çarыq vergen aj kyny
Bajraqların qъzarta!

„Хоş kel!“ dev аллһа varajыq
Апъ сьјһ еterge,
Bu vaqıalъ kыпне qarajыq
Muradlaqıa çeterge.

Кыпывуз да çарыq тижгendi,
Хар kimda суqlаньса,
Çer da көм-көк көгергendi,
Хар bir zat тоqlаньса.

Terekle хансла да аq саqlыб,
Dunjanъ çарытalla.
Işcile да бурзujланъ qaqlыб,
Kyclerin тапытalla.

Kynny arivluqundan tavla
Kумыş kiviк çытырајla.
Birinci majdan qorquv çavla,
Bezgekdenca qaltyraјla.

Işcile çыялыв onov etelle,
Qan icgenleni çavlav,
Erkinlikni almaj qojmazoq
Qыяп хаqlarып davlav.

Nenca min işci bu kynlede
Tyrmelege kirelle,
Artыqlыq сегivcy yjlede
Çyz min azav көrelle.

Anda işcile bu vajramпы
Azatлыq ucyn eтelle,
Ma ol seveden oramпы
Qanna vojav ketelle.

Bizde işcile va birleşiv,
Sosializm işlejviz,
Ol çaşavda dev kyreşiv
Ara vajлыqпы izlejviz.

Alaqa da kelir bir zaman
Bizde kiviк eterca,
Kapitalistlerin uatыв
Bu quancxa çeterca.

Turuquz vajraqlanы алыв,
Bu quancxa varajыq,
Burzujlaqа qarşы qozqalыв,
Kyclerin tajдыraјыq!

Çaşasın Birinci maj künü
Xar qıralda da birca,
Çerge çarlıq vergen aj künü
Çerni çarıtın purca!

ОКТJABРНЪ 13-сү ÇЫЛЪНА

Patcaхлыqnъ qoratyb
Sowet onou saloqlanъ,
Bygyn on uc çyl toldu
Bijlik, ханлыq qaloqlanъ.

Ваşывызqа воş volub
Виџовланъ atханъ,
Tolu on uc çyl boldu
Рахатланъв çатханъ.

Ma bu ajda voloqlandy
Zalimlikni tas etgen,
Kapitalnъ qoratyb
Işlevcyny voş etgen.

Zalimleni tyvunden
Oldu vizni voş etgen,
Çывыланъ qoratyb
Çyrekleni хоş etgen.

Oktjabr ajoqа deri
Bireg murdar birleşib,
Çarlı халqnъ sojdula:
„Dunja vizni“ dev kyreşib.

Kəv əmyrle ketgendi
İşlevcy xalq termiliv,
Nalatlany tyvunden
Bcxьnalmaј emiliv.

Ma bu ajnъ icinde
Millionla quralъv,
Wlastlaryn aldyla
Bir aqьlqa çьjъlv.

Suv ornuna qan aqъv
Eki-yc çьlnъ turduq,
Andan sora Rossejni
Sosializmaqa burduq.

Andan veri tylmydy
Çanъ elle quralqan,
Qaracajnъ icinde
Ullu şaxar ornalqan.

Andan veri volqandy
Bizde tyzlyk tavьlqan,
Çalсь, çarьl qvanъv
Qan gъvьla qavьlqan.

Qajda endi vurunъu
Castka çerle tutxanla,
Çalсь xalqнь хаqьndan
Boryleca çutxanla?

Qajda endi vurunъu
Miң-miң işci çekgenle,
İşci, elli хаqьndan
Tavca yjle etgenle?

Qajda endi vurunnu
Bizni tarqqa vuvqanla,
Çalsьnь çalsьnь vermej
Çegiv-çegiv quvqanla?

Qьзыl asker kucynden
Ala bizden ketdile,
Өmyrde qajtmazca
Uzaq çerge өtdyle.

1931 ç.

SOWET QARACAJOQA ON ÇЫL

Ej urunnan qaracajь,
Tur! Seni quanc kynyndy,
Al vajraqnь, cьq vajramoqa,
Ol seni çarьq pyryndy!

Busaqatdan on çыl aloqa
Sen ne xalda çaşaj edin?
Kulakla sana vij volub,
Өlym acuv cajnaj edin.

Qьral onovdan bir zat vilmej
Unuqub çerge kire edin,
Qьjьnlьq vasxan sanьna
„Bir madar“ dev tilej edin.

Ol on çыldan veri bizde
Kөv tyrly zatla volqandь,
Xar urunnan qaracajь
Sosialist çolun salqandь.

Eslev qaracь, qarnaşm,
Biz qalaj ɵsyv varavьz,
Sowet vlastnь on ғыьна
Kɵv ara mykle salavьz.

Bu ketgen on ғыьdan veri
Xar zatxa erkin volavьz,
Kulaklaqa ol vermejin
Sosializm salavьz.

Bijlik erle syьgyьlv
Biz ellilege verildi,
Işci, elli qaumla da
Ma andan veri kerildi.

Andan veri Qaracajda
Nenca aьь eь volqandь,
Bajla tutuvcu erle da
Qaracaj yjden tolqandь.

Sen saqьş etiv qaracь
Biz Qaracajnь usynden,
Kɵv arь-alць oqujdu
Sowet vlastnь kycynden.

Daqьda aььsa vizde
Nenca tyryly zat volqandь,
Qьsxasьndan ajtьv qojsaq,
arь nasьvdan tolqandь.

aşasьn sowet vlast!
arьlaqa kyn tuvdu,du,
Qan icivcy qaumlanь
Uzaq erge quvdu,du.

BYGYNNU QARACAJ

Mulxar etgendi bytev çavların,
Qьзыl nurden aldьradь tavların,
Qoraxandь ol mutxuz avların,
Çarьqlьqdad bygunny Qaracaj.

Qara kynlerin silkiv qoratdь,
Qucaqlьn çanьlьqqa uzatdь.
Ma ol kir dunjasyна taş atdь
Bygunny kerpeslennen Qaracaj.

Qalmaj tutuş kolhozqa çьyldь,
Orun tavmaj zalimlik tьyldь.
Es taşlav vorvajlarь qьyldь,
Alanь yjykyredi Qaracaj.

Şkolladadь anь telysy,
Oquvludu xalqьnь көvysy,
Qьzarad savlaj çerini ysy,
Nasьvldь bygunny Qaracaj.

Kolhoz mylkny өsdyredi birden,
Çanьsa xajьr aladь çerden,
Tazalajdь çurtnu esgilikden,
Өsgendi ata çurtum Qaracaj.

Kөv çerlede fermala qurqandь,
Tav çerleni çanьqa vurqandь,
Işine vol'şewikca turqandь,
Ara mylkyn çaşnatad Qaracaj.

Çyregi, kəly çarğqđ anь,
Əxdemlikge ajlanьv qanь,
Endi qurcdan da qatьđ sanь,
Malcььqнь əsdyred Qaracaj.

Encilikni çььşđьrad birca,
İşin demenili tutad erca,
Qalaj ullu nasьььđ derca,
Alqa atlav ketgendi Qaracaj.

Altьn, kymuş, kəmyr qazadь ol,
Bajьqнь kyclerge vazadь ol,
Çerni çavun sьqьv aladь ol,
Çanььqda çaşnajđ Qaracaj.

Ol uaq ьçьlanь vizqandь,
Qanatlarьn vek kenne sozqandь,
Kir əmyrny uatьv ozqandь,
Sosializm işlejdi Qaracaj.

Klass çavnu art kynu tajadь,
Ara mylk syryvlerin çajadь,
Ol vizge qurc temirdi-qajadь,
Allaj kynde çaşajđ Qaracaj.

Çaşav çarğq, quancь volqandь,
Əsgı, cirik çoruqla qalqandь,
Çurtubuz xar nasььdan tolqandь,
Kəmozlarьn əsdyred Qaracaj.

Zalimlikni mulxarlarьn voşajđь,
Çььtravu kyn tijgenne uşajđь,
Stalinni dunjasьnda çaşajđь,
Qalaj nasьььđь vı Qaracaj.

1936 ç.

OKTJABRNY 15-ci ÇYLYNA

Xoş keldin on beşinci çylybız —
Çarlylanь ojulmaz qalasy!
Oktjabrda kɵltyryldy sylybız —
Işci xalqny vaqaly anasy.

Onsuzla varь sende birleşiv,
Işlerin qollarьna alyla.
Arьmaj neda talmaj kyreşiv,
Çarьq çolqa tyv xuna saldyla.

Kapitalist qyralla seir volub,
Işibizge zarlanьv qarajla.
Çyrekleri kirden, bercden tolub
Mylykvyzny ojulurun marajla.

Kesibizde kulakla da bizge
Qarşylyq işle çyrytelle.
Işcile, çalçyla em çarlyla
Birigiv alanь yjykdyrelle.

Myndan arь da alaqa qarşy
Kyreşni toxdavsuz vardyrlыqvyz.
Ol qaumny varьn da qurutub,
Çarly xalqny raxatda qaldyrlыqvyz.

Oktjabr rewoljusija volqandy —
Tersni, tyzny birin qojmaj kɵrgen.
Ara mylkege tyv xuna salqandy,
Kerti çolnu erkinligin bergen.

Işivizni qolubuzqa alıv,
Bir-eki dev on veş ыльн җаҗадьq.
Кусувузны ара тылкге салыв,
Веşҗыльq планнь да воşадьq.

Qrallань җетив, озув вагабыз,
Вагысьн қојтај арта қалдыра,
Җерни алтыдан биринде турабыз,
Иşни вол'şewикса вардыра.

Ol җер савлај бурзуйлань вагына
Аврув волув иҗине киргенди.

Ol қаумну җаşына ем қартына
Дери қалмај өлүг аврув бергенди.

Ol аврув кунден-кунне векден-бек
Өртен кивик җаыльв вагады.
Капитализма дунјань хаман
Өге қовдурмаз қадар урады.

Burzujla ol avruvnu vaqarqa
Qarьvlarьn ajamaj salalla.
Ань иҗлеринден җуқлатьроја
Сьртда амал тавтај қалла.

Ань вла кыреşге қураљан
Фаşistle ем sosial фаşistle.
Иşци халқ вла кыреşe турајан
Дақьда көвдyle allaj itle.

Ol қаумла җарьлань алдароја
Өтырык сөзлени җурытelle,
Кеслерини властларьн сақлароја
Өлым нeda тырме көргыztelle.

İşimizni bol'şewikca etgenbiz,
Bir qral da bizge tenlik etmezca,
Allaj bir uzaq çolqa ötgenbiz
Kişi syryb ne azda çetmezca.

Kulaklanь varьn da quruta,
Sosialist dunja işlev varavьz.
Bizge qarşь qaumlanь suvuta,
Qallaj ullu işleni alavьz.

Oktjabr SSSR vla qalmaj
Xar qralnь varьna çetgendi.
Anь qanatlarь çarlv xalqnь
Sosializma çallь etgendi.

Anda klass kyreşiv kesine
Ullu teren örünla aloqandь,
İşci xalqnь varьnь esine
Rewoljusijanь otun salqandь.

Anda urunnan xalqla birleşiv,
Rewoljusija çiltinle çanadь.
Kece kyn da toxdamaj kyreşiv,
Qara çerге qьzlv qanla tamadь.

Çuvuqlaşьv keledi bir zaman
Anda da mьnda kibik volurca.
Urunnan xalqla kyreşiv xaman
Onovlarьn kesleri alьrca.

Ol kyn işci, çalсь, çarlv qalmaj
Sosializmanь çolun qururla.
Zorluq degenni çuqu volmaj
Varьsь da raxatlanьv tururla.

OKTJABROŢA

Ej, Oktjabr, saña deri

Çarğq kəzle soqurlanьв,
Qart da çaş da mugurlanьв,
Ol çavlaqqa işlej edik.
Ej, Oktjabr, saña deri
Kese kун da azavlanьв.

Kəvgened çut qarğnlarğь,
Buqqa kivik vojunlarğь,
Betsizlikni tanьtdьla,
Ej, Oktjabr, sana deri
Çarğьlanь uatdьla.

Varğ kuclev çerivizni,
Tuzetdikmeј belivizni,
Soja elle terivizni.
Ej, Oktjabr, saña deri
Ala vizni qavşatdьla.

Malнь, mylkny qollarğьna
Çaraşdьğьв qanlarğьna,
Çьjoan elle allarğьna.
Ej, Oktjabr, sana deri
Xajvança uşatdьla.

Çege elle aur çuklev,
Belivizni altь vuklev,
Bizni ajaq tyvde tevlev.
Ej, Oktjabr, sana deri
Tağь etiv kəlyvuzny.

Söz vermelle sөleşirge,
Talrыj edik birleşirge,
Çavqa qarşы kyreşirge.
Ej, Oktjabr, saña deri
Qaпъ qajпав elivizni.

Çaur etiv vojпuvizni,
Bercli etiv qoluvizni,
Taпъtmalla çoluvizni.
Ej, Oktjabr, saña deri
Kөved çarль xalqqa çavla.

Azav otda kyje edik,
Zor sanlaпъ tyje edik,
Art ölymny syje edik.
Ej, Oktjabr, saña deri
Tygmeed bu Kawkaz tavla.

Çyrekde qazan qajnajed,
Çarль xalq taşпъ sajnajed,
Tutxan işinde oңmajed.
Ej, Oktjabr, saña deri
Kyn da çarьq. çarьmajed.

Ej, Oktjabr, senden veri

Kulaklaпъ uatavьz,
Ortavьzdan qorataвьz,
Umur etiv tuşmanlaпъ.
Ej, Oktjabr, senden veri
Savlaј çurtnu çarьtxaпвьz.

Kolxozları quraqanvız,
Çarıqlıqqa çarqanvız
Sıylı çırtnı çolu vla.
Ej, Oktjabr, senden veri
Erkinlikni tapqanvız.

Çavnu saldıq qurc çugenne,
Qatı çuav ilinnenne
Temir tavan kergyzteviz.
Ej, Oktjabr, senden veri
Qarşılıqlı kergyzgenne.

Tot çyrekle acıqandı,
Zor adetle cacıqandı,
Çarqı çaşnav savlaj çırtda.
Ej, Oktjabr, senden veri
Tarlıq, qıtlıq qoraqandı.

İşbizde çaşnaqanvız,
Kommunizm başlaqanvız,
Orta mylkny kenne keriv.
Ej, Oktjabr, senden veri
Xar kemlikni taşlaqanvız.

Troskistleni uatxanvız,
Ortavızdan qoratxanvız,
Ol itlege vaşylaqı
Ej, Oktjabr, senden veri
It ölymny tapıtıxanvız.

Çarqılıqda orun alıv,
Kögetlerine voşlanıv,

Tuvan ketiv kyn tijgenca,
Ej, Oktjabr, senden veri
Million xalqla qvanьv.

Kece kyn da kyn tijedi,
Xalq varь çolun biledi,
Esgilikni kenne kyrev,
Ej, Oktjabr, senden veri
Ara mylkny øsdyredi.

Çaşav nasьvь volqandь,
Çarьqlьqla quralqandь,
Xalq çanьlьqda kykyrev,
Ej, Oktjabr, senden veri
Aclьq, mugufluq qoraqandь.

1936 ç.

QBZYL ASKERGE

Işci, elli qaumladan volqanvьz,
Savljaj dunjaqa atьvьz ajtьlv,
Burzuazijaqa qorquvluq salqanvьz
Proletar çyrek vla qatьlv.

„QBZYL asker“ dev atьvьz ajtьlsa,
Çavlarьvьz qorquv çerge kirelle,
Ol qanьla keliv bizge qatьlsa,
Cacuv-qucuv vollarьn bilelle.

Icivizde bir kir adam volmajьn,
Varьvьz da bir tavьndan volqanvьz,
Çyreklege viz bir qorquv almajьn,
SSSR-ge qьzyl vajraq salqanvьz.

Вагъвьзнь ақыьвьз бир волув,
Qalmaj SSSR-ni saqlar çapъna.
Burzujla da qaltъrajla vek qorqив,
Bile volur vojallъqъn qapъna.

Bek kyclydy vizni tutxan çolubuz
Kapitalqa ot qamcini syrterge,
Uşkoklaqa qadalъv verc qolubuz
Qatъloqanna synu usnu tyrterge.

Qan tегуşуv erkinlikni alqapъvz,
Partijanъ tyz çoluna birleşiv;
SSSR-ge teңlik çaşav salqapъvz,
Ağmajъn, ne talmajъn kyreşiv.

Dunja işcile xar vaгъвьz birigiv,
Aqъllanъ viz bir çolqa vuravъz;
Burzujlanъ qanъьqlaгъn biliv,
Qazavatxa xazyrlanъv turavъz.

Amal bolsa, qazavatnъ syjmejviz
Qan tегуşуv çarъ xalqнъ sojarqa,
Qatъloqandan vaş vura da vilmejsiz,
Ana acъ çuav vermej qojarqa.

Ol zamanda vaгъвьz da kyreşiv
Burzujlanъ quş tygynlej cacarъvz,
Alada da işci, elli birleşiv,
Çarъq çaşav—sowet vlast acarъvz.

Çav qralla kев zamannъ kyreşdile
Bizni cacъv sowet vlastnъ aлыqqa,
Nenca tyрly laqъm vla birleşdile
SSSR-de burzuj vlast salъqqa.

Tyz kertisi vizni tutxan çolubuz
Allajlardan qorqa-yrke bilmejdı,
Rewoljusija ete yrennen qolubuz
Kesinden bir qarış çer da vermejdı.

1932 ç.

LENİNNE

Miñ-min çılla taşajıw ketsele da,
Bygynny mьdax kyn unutulmaz.
Million-million ömyrle çetsele da,
Lenin degen söz birda qurutulmaz.

Lenin degen waqıalь volqan atьd
Savlaj dunjaь çarьtьv turıluqdu,
Seni dunjaqa çajьlqan qanatьn
Sav xalqqa sosializmanь qurıluqdu.

Qrallanь varьn alьv qarasaq,
Seni tapьmaqan adam tavьlmaz;
Ol sen çyrygen çollanь marasaq,
Anь bla varqan adam avьnmaz.

Çarьlaqa sen çandьrqan cьraqla
Çannandan-çana varad, çuqlanmazla,
„Qalmasьn“ dev sen syjmegegen qььqla
Mьndan arь endi ala saqlanmazla.

Ol cьraqla dunjaь çarьtxandь,
Kulaklanь kölleri keterca;
Leninizma burzujlanь xorlaqandь,
Anda iş endi көv varmaj biterca.

Işci xalq endi çer-çerde tirildi
Sen kɵrgyzyv ketgen çolnu kycynden,
Seni oquvun varьna verildi
Tajmaz kivik çyreginden, esinden.

Sen quraqan kommunist qaumlarь
Seni çolunu kyçly tutxandyła,
Alanь dunjaqa çajьloqan kyçleri
Kapitalнь qanatьn çьrtxandyła.

Seni çolundan tajqanнь varьna
Ась-хьнь çuavlanь vereviz,
Ala qoşulmazca adam sanьna
Bojnu enişge salьnyv kɵreviz.

Рьсхьвьз da ulıu ɵsyv varadь
Ullu gitçe da qalmajьn tanьrsa,
Beşçьllьq planьvьz da mylk quradь
Tьş qralla vizden artxa qalьrsa.

Endi bir kesek zamanь icinden
Tьş qrallanь varьsyn da çeterviz,
Sen qurav ketgen çollanь kycynden
Em alanь allarьna ɵterviz.

Bek syjgenin nɵgerlik çaşav edi,
Anь bla da seni razь etgenviz,
Talьroqanьn sosializma qurav edi,
Ana da uzaq qalmajьn çetgenviz.

Sen ɵlsen da, seni çolun çaşajdь,
Adam adamнь aşav toxdaşьv.
Xar kim endi tyzlyk хаqьn aşajdь,
Sosializmanь çoluna atlaşьv.

20/1—30 ç.

JANWARNY 21-ci KUNYNE

Totlannan çyrekleni totun acxan,
Kapitalistleni kençe sacxan,
Işci, elli dev alaqa qacxan
Usdazыбыз Lenin bygyn öldy.

Çанын, қанын ајанай кыреşген,
Işci халқың бирге бирлеşdirген,
Sav dunjаның ekige yleşgen
Usdazыбыз Lenin bygyn öldy.

Esindegi çalsь, çarлы voloqan,
Dunjаның altьdan birin aloqan,
Anda kommunаның çolun saloqan
Usdazыбыз Lenin bygyn öldy.

Xar qralda alсыланың quraqan
Alaqa waşсылыq etiw qaraqan,
Burzujlаның ojulur çerin maraqan
Usdazыбыз Lenin bygyn öldy.

Ахығында бурзujlаның сасыв
SSSR-de tenlikge çol асыв,
Işci халқ усын çer-çerge qасыв
Ajlanьvci Lenin bygyn öldy.

Mylk çerleni сығығыв vizge bergen,
Çarлы халқың кең çerlege kergen,
Unuqqan халқың çаныса көрген
Usdazыбыз Lenin bygyn öldy.

Tav elleni kartxa atьn saldırtxan,
Çarь xalqqa ken çaşav aldırtxan,
Kulaklağn ajaq tyvde qaldırtxan
Usdazьvьz Lenin vygyn ɵldy.

Urunnanlaqqa çarьq çaşav tavdırtxan,
Savijlerin şkollaqqa savdırtxan,
Alaqa bilim kəget qavdırtxan
Usdavьz Lenin vygyn ɵldy.

İşcige tejri eşik acdırtxan,
Ortasьnda qьzyl vajraq cancđırtxan
Burzujlaь quş tygynlej caccđırtxan
Usdazьvьz Lenin vygyn ɵldy.

Ol qaumqa taş çajьrla çajnatxan,
Başlağnda qan qazanla çajnatxan,
Çerlerinde çarьlaь ojnaxan
Usdazьvьz Lenin vygyn ɵldy.

Çanьlama, ɵlmegendi, çaşajdь,
Əlmezligi xalqqa acьq volqanlaj,
Saqьş etsen, ɵmegenne uşajdь,
Əmyry da keter ɵmej qalqanlaj.

12/II—31 ç.

MAKSİM GOR'KIJE

Dyn-dunjaь qurşalaqan atmosfera
Acь quvqun, acь xapar alqandь,
Anь kesine tartьv, çьjьvьvı çer'a
İnsan çyreklege mьdьx salqandь.

Savlaj çerni vasъv turqan тьль хava
Ajlandьгьв ань çurtxa çibergendi.
Çьлаqanca kьkden da çayumla çava,
Maksim ьldy dev xapar bergendi.

Ань ешитген халqlань çyrekleri
Çenil-çenil guzavalav tevgendi,
Өlgen volmaz degen kivik nietleri,
Çаnьdan bir тьньлаjьq degendi.

Çer-çerge iliniv turqan radiola
Toxdav volmaj ol tauşnu sozalla,
Xalq bla erişgenca ma ala
Tөrt çаnьna xapar çajьv ozalla.

Ьзь bla telegrammala çyzelle,
Gazetle da qara kijim kijelle.
Işcile, kolhozcula, şaxarla, elle
Çyregini tevmegeyin bilelle.

Toxdaqandь, ань çyregi tevmejdі,
Xalq termiledi көyрге dev ьlygyn,
Qarajla çerni çyregi tava vygyn,
Kөzleri va Moskwaqqa çetmejdі.

Çerni çyregi qьзы Moskwa
Qara vajraqlanь çelle tarajla,
Tөrt millionna çuvuq ань халqь da
Өlygyne tizginleşiv qarajla.

Sowet literaturanь көz çагьqь
Kөzlerin acmazca qatь çumqandь,
Pero çаnьna dyn-dunjanь em vazьqь
Bizge көv bilim, көv ojum qojqandь.

Kesi ketse da, anь qurc-qıjьnlarь
Milletleri kellerinde qalьqđь,
Əsyv kelgen vu tely ҫьjьnlarь
Andan ojum, andan ylgy allьqđь.

19/VI—36 ҫ.

BEŞҪЫLLЫQ PLANҢA

Salam sana, ej beşҫыллыq!
Sense dunjañь qaltьratxan,
Burzujlaqə əlym volub
SSSR-ni ҫыltьratxan.

Хар kynden-kynne əsymyn
Qьzьvdan-qьzьv voladь,
Anь kəryv burzujlanь
Kəzleri qandan toladь.

Nenca miñ ҫanь zavodla
Sen işlev voşav varasa,
Ҫav qallanь varьнь
Ҫyreklerin ҫarasa.

Minle bla fabrikleni
Toxdavsuz işlev turqansa,
Em artxa qaloqan Rossejni
Ҫanь dunjaqə burqansa.

Nellaj bir uzunu volqan
Ҫanь temir ҫolla etese,
Mylk qurav bla burzujlanь
Ҫetiv allarьna etese.

Nenca min şkolla işlev
Çahillikni qurutasa,
Çarылапъ quandıръъв,
Burzujлапъ suvutasa.

Qallaj traktor stansijala,
Kөв kolhoz, sowhoz quradıп,
Bakuda, Groznada kivik
Kөв çerde toldu muradıп.

Bizde işsiz adam qojmaj
Barып kesine çыjqansa,
İşsiz volub ajлапъvcu
Adetni çolun тьjqansa.

Entda ol adet vek qъzv
Burzuj qrallada өsedi,
Ol kynden-kynne toxdavsuз
Alaпъ çollarып kesedi.

Тьş qrallada işsizle
Elij millionıa çetgendi,
Ol burzujлапъ kyclerin
Syelmezca kem etgendi.

Alađып sana kylgen vajla
Endi va seni vilelle,
Seni işlegen işcile
Endi alađa kylelle.

Sana „veşçыльq“ desek da,
Ус-tөрт çыlqa viterikse,
Erkinlikde çaşar kivik
Çarыq dunja eterikse.

Biz da anь biliv saңa
Çarьq vet vla qarajьq,
Seni işine qadalьv
Bol'şewikleca turajьq.

Xar kereklini zamanьnda
Erlaj veriv tьndьrajьq!
Saңa zaran volqanlanь
Çyreklerin sьndьrajьq!

Alqьn bizden çьjьlqan zat
Patcahdan, vajdan qalmajed,
Bir işci da qralьqdan
Bir karek xajьr almajed.

Xar kucyuzny varьn viz,
Beşçьllьq, şaңa vereviz,
Aңdan veri SSSR-de
Bu çetişimni koreviz.

Endi biz tьş qraladan
Xazna zat satьv almaвьz,
Patcaхnь zamanьndaca,
Çalьncaq voliv vartавьz.

7/V—31 ç.

BEŞÇYLLYQ PLANNY TOLOQAN ÇYLYNA

Seni vaqalь koryv, birleşiv,
Tolu tьrt çьlnь işlegenviz,
Bu çьlqа voşasaq dev kyreşiv,
Kөv tyryly zavodla kyulegenviz.

Beşçyllyq plan atav atyna
Işci xalq kyçlerin көrgyztdyle,
Opportunistie kelmej qatyna,
Nenca tyrly söz çyrytdyle.

Ala seni asyň көvsynув, -
Kompartijaqa vuzuq boldula,
Bajlanь çapьna yjursynув,
Çoldan kenne ketiv qaldyla.

Ol qaumla partijanь kycynden
Tьjьnşly çuavlarьn aldyla,
Bir qaumla kelmej anь qatyna,
Işci xalqqa çav voluv qaldyla.

Burzuyla da хыликге etdile
„Siz bu plannь etalmazsyz“ dev,
Aqьllarьn alaj begitdile
„Elij çyldan bitdiralmazsyz“ dev.

Alaj bolsada bu zatla vizni
Kölyvuzny salçьn etalmazyla,
Bu ajtylqan sözlerinde burzuyla
Muradlarьna çetalmazyla.

Biz beşçyllyq desek da atyna,
Uç-tört çyldan көv tutmaj voşadyq,
Çavladan kişi qojmaj qatyna,
Ekinçi plannь da vaşladьq.

Seni ullu işlerini alyv,
Quanc etiv quanьv ojnajьm,
Kesin da tьңyla çьrqa salьv,
Etgen zatlarьny bir sanajьm:

Sende etildi Xar'kow zavodu—
Çыlda elij*min traktor bergen.
Çarль xalqlaqa cacylan kœgeti
Mылkny sosializmaqa kergen.

Sende etildi Rostowda Selmaş—
Sewer-Kawkazнь çyrek tamьрь.
Тав dunjada da oldu em vaş—
Elli mylkge çyz, min zat salьрь.

Sende quraldь min-min sowxozla—
Çurtuvuznu vajьqda çarьtxan,
Elli mylkde minle bla kolxozla—
Kulakнь klassньса qurutxan.

Sende tylmydy qadalьв işletgen
Uralo-Kuzneskij-kombinatнь,
Alaj demenili kyçly etgen
Moskwada awtomobil zavodnu.

Sense Magnitogornu œsdyrgen
Qurcdan işlennen tavlany cacyв.
Million-million temir eritgen,
Sosializmanь eşigin acьв.

Saratowda çььрма min kombajn
Xar çыlda elli mylkge berese,
Işinde cьrtda çarsьvluq kœrmej,
Xar zatнь tav çerlerin kœrese.

Xar çыл saььn Stalingrada
Nenca min traktor işletese,
Ань kibik Leningrada
Xar kynde çyz-eki çyz etese.

Daqьda ala kивik nellaj bir
Tyrly-tyrly zavodla etgense,
Sosializma aavnu erlaj
Тув хунасьн сальв вегитгense.

Sende işlennen tyrly fabrikle
Minle vla atlarь volqandь,
Alada işlegen udarnikle
anь olqa kyclerin salqandь.

Ala sosializmaqa kyreşiv
Tutxan işlerin erlaj etelle,
Kim igi etse da dev erişiv,
Ol aavnu tyvyn vegitelle.

Nenca tyrly zatla vla avlanь
etiv, tav allarьna tgenbiz,
Umur-cumur etiv tavlanь,
Kev zatda vek uzaqqa ketgeniz.

Anь vla virge kulaklanь
ollarьna сынmaz buruv eteviz.
Qurutuv ala kивik zatlanь
Ibizni kyсly vegiteviz.

Kulaklanь umur-cumur ete,
Alaqa vol'ewik ot acavьz,
Emda хьjlalarьн асьq ete,
Kyclerin ьjьlmazca cacavьz.

Negerlik aavlanь kucynden
Alanь klassньса qurutavьz,
Ici, alсь, arlь em ortalьq
Sosialist ollanь tutavьz.

Kul'tura-çarьqlьq işleni da
Partija ajtxan kibik eteviz,
Urunnaq xalqla bilimli bolub
İşbizni alaj çyryteviz.

1932 ç.

EKINCI BEŞÇYLLьQOJA

Bek aşьqlьv
Çete kir dev,
Birincige
Bite kir dev,
Seni saqlav turqanьvz viz.
İşci çyrekle
Acьq bolub,
Qollağьvz
Berden tolub,
Sanlağьvz gьrtçьlanьv,
Esgi çolnu çanь çolqa
Burqanьvz viz.

Min-min adam
Birden turub,
Bir adamca
Cөгyc urub,
Çiger çolda
İşci qolla
Acьlşьv
Çanь çolla.
İşcile em savancьla

Millionla bla
Malçyla
Çaň işge kyçlerin,
Qarývlarýn
Salqandyla.
Çaň dunja
Eterge dev,
Burzujlaň çetiv emda
Allarýna
Eterge dev,
Bercli qolla
Bol'şewikca tutuv,
Işni alaj
Alqandyla.

Birinci beşýyllýq plan—
Sosialist çolnu
Tuv xunasýn qurqan;
Burzujlaň
Bol'şewikca urqan
Işni demenili
Begitgendi.

Çyzle bla
Fabrikle, zawodla
Daqýda ala kivik
Çyz-min tyrlý
Çaň zatla
Etgendi,
Endi sen da
Aň çolun

Kenne keriv,
Bercli qolun
Ma ol salqan
 Sosialist qalalanь
Çyz min çerde
Baş çanlarьn etdiriv,
İşlev varqan
 Çeribizde
Xar ne tyrlы
 Bolqan zatnь
Kølyvuzde,
 Varьn alyь
 Sen esine,
Xalqnь çьjьv kesine,
Klassьz çamaqatxa
 Çetdirlikse.
Politika çanь vla
 Cava-çorta,
Kir xanslanь icivizden
Uzaqqa, kenne ata,
Varьn tazalaj,
 Çeribizde
Klassьz çamaqat
 Qurdurmaqđь.
Klasslanь qurar usyn
Sebev bolqan,
Xar bir zatnь
 Sьltavlarьn
 Em surumlarьn
Qojmarь qurutuv,

Bercli qolla
Bir-birlerin tutub,
Çırtıvıznı sosializmağa
Burdurmaqǵı.

Mylk çanǵandan
Qarasaq'a,
Bolur zatnı
Sanasaq'a,
Nenca tyrlı minle bla
Fabrikle em zavodla
Çyz-min tyrlı çanǵ zatla
Eterikse...

Ewropada qrallannı,
Bizden alda bolǵannan
Barǵsın da artxa qojub,
Kapitalist çolnu ojub,
Sosialist çol bla
Kerpeslenib,
Burzujla vytynda
sesgeklenib,

Sava-çorta,
Allaǵna
Eterikse.

Bizde bolǵan
Xar vajıǵnı ɵsdygub,
Qurutub
Xar bir saǵıǵnı
Başlaǵnı kesdirib,
Cıxıv,
Tintib tavlannı,

Tamьrьп quruta çavlаnь,
Quş tygynlej
Сасарьqsa...

Demenili

Tutub işni,
Ajamaјьп salьв кyсny,
Qulaqlаnь,

Өzenleni,
Cegetleni,
Tavlаnь

Em tyzleni

Daqьda ala kivik
Xazna сьqqaп çerleni
Birin qojmaj varьп
Altьnlarьп,

kymuşlerin
Temirlerin,
Kөmyrlerin
em neftlerin
Asарьqsa.

Enci mylkle

Varь çьjьльв,
Enciklikde qalmaj

Тьjьльв,
Nөgerlik çolqa
Birleşirikdile,
Gitçe mylkle

Ullu volub,

Sırtla, qolla
Maldan toluv,
Ara mylkde kyreşirikdile.

1932 ç.

SABANŇA XAZBRLANBŮ

Ma çetedi savan közyv,
Turcu allına varajyq!
Bizden taşajyb ketginci,
Aň işine qarajyq!

Ol bir kesek zamansyqdan
Bizni qojub keterikdi.
Ana ariv qaramasaq,
Artda mьдах eterikdi.

Ana qadalyb turajyq,
Kesek zamanna erinmej.
Ol da vizni quandygyr
Qybnybz közge körynmej.

Xar zatyvzyqda qarajyq,
Zamanь çetiv qalqıncy,
Tyz vol'şewikca işlejik,
Bolçalь ketiv qalqıncy.

Ol vizge çetgen saqatda
Başxa zatlanь qojajyq,
Çalcy, çarly, neger vol,
Savanny qolqda alajyq.

Syrmej bir voş çer qojmajbq
Xar qalajda tikge deri,
Çerni syryv qaraltajbq,
Qan icgen qaumdan kerı.

Bol'şewikca kucyuzny
Savan syryvge salajbq.
Birlik kyc vla birleşiv,
Çerni xajbgn alajbq!

Alqbn vajla tutxan çerle
Ma endi bizge voş boldı.
Andan veri SSSR-de
Unuqqan qaum xoş boldı.

Ol çerleni esgi zakon
Bizge bir çuqun vermeed,
Biz acdan öle tursaq da,
Kişi san etiv көrmeed.

Aqaclanb viriden tiziv
Qoş-qoş ögyzle çegejik,
Мына zaman vqlqanlanb
Birlik kyc vla ezejik!

Kimibiz ögyz vaş tutar,
Kim da aqacnb ьzndan,
Bir qaum da urluq atar,
Qolnu uzatb uzundan.

Qoşxa da virge syqajbq,
Çajda da virge turubuz.
Encilik çaşavnu artbn
Sosialist çolqa vurubuz!

1931 ç.

BOL'ŞEWIKCA SABAN SYRYV EM
BITDIRIV, ÇBJBV

I

Qacdan başlav pluglarь,
Çerge sallьq urluqlarь
Xazьr volub qalьnadь.
Çav syrtylyv kerekleri,
Işge çarar derikleri
Çatma tyvge salьnadь.

Qacda bitmej qalqanlarь,
Çamalьrь volqanlarь
Qьşda bitiv voşalalla.
Syrlyk çerni qavdanlarь,
Calqь çetmej qalqanlarь
Birlik kycde taşajalla.

Çarьq etiv çyrekleni,
Elde savlaj kerekleni
Tijrele saььn çьjalla.
Çeger malьn semiz ete,
Qarьvsuzluq kenne kete,
Esgi çolnu tьjalla.

Urunnanla varьsь da—
Ortalьqь çarьsь da
Çazqь işge qozqalalla.
Fewral ajdan ozdurmajьn,
Işni artxa sozdurmajьn,
Kereklege uzalalla.

Bir zat kerek bolqan ese,
Tolu bitmej qalqan ese,
Olsaqatdan çamatalla.
Вагън сотха аьгъа дев,
Ишге çурук салъгъа дев,
Bolqan zatнъ sanatalla.

Adamlanъ, øgyzleni,
Işge çarar derikleni
Bølymlege vøledile.
Хар вагъ суруг çerin,
Qalaçykle kirir çerin
Улуş etiv veredile.

Çerge çыьv urqan kynde,
Анъ vuzu quruqan kynde
Халq birleşiv turadyла.
Çerge аqас kirlik bolsа,
Халqqa хажьг verlik bolsа,
Аңа øşyn uradyла.

Işcile da nøger volub,
Qalaçykden вагъ tolub,
Çer qaralъv vaşlanady.
Urunnanla işni аьv,
Qarъvlarъn ana salъv,
Хавlelikle taşlanady.

Elde kişi qalalmajъn,
Bir voş adam volalmajъn,
Вагъ işge qaraşalla.

Brigadirle völynyşuv,
İşge çiger көгүnyşuv,
Çerlerine çaraşalla.

Encile da ala kivik,
İş allына volur kivik,
İşde alaj turadyла.
Ala çerge салыв кысун,
Birlik çolda çerни тувун
Baş çанына вурadyла.

Ol kynlede tyzlerimiz,
İşde volub көzlerimiz,
Udarnikle iş tolturalla.
Ol syrylgen savanlada
İşi tolu volqanla da
Quаныşыв olturalla.

Qaum-qaum syryvcyle—
İşni birden көгүvcyle
Başxa vla erişelle.
İş işlegen biri qalmaj,
Erişivden keңde volmaj,
Barь birca kyreşelle.

İşin çenil etmegenle,
Erlaj işge çetmegenle
Kulaklаны syjgenlelle.
Savotazqa алыв volub,
Mylkyvuzge qarşы volub,
Mylkny suvqa ijgenlelle.

Sosialist çoldaqla,
Xar bir işde aldaqla
Boş zamanь çivermeyle.
Kulaklanь sөzlerine,
Sьrtda qarav kөzlerine
Alaqla on vermejdile.

Bu qaumla planlarьn,
Syryr vorclu volqanlarьn
Erlaj uruv bitdirelle.
Ertdebla ertde turuv,
Eter işni erlaj uruv,
Işlerin artьq çetdirelle.

II

Savan kөzyv çetgen kynde,
Ana plan etgen kynde
Kende volur iş syjmezle.
Ol kyn otun keltirirle,
Өgyzlerin өltyryrle,
Çanь çolqa es ijmezle.

Savan volmaj eslerinde,
Çavluq volub iclerinde,
Çanь çolqa qatьşmazla.
Zamanьnda hazьrlanьv,
Bol'şewikca kysny salьv,
Işge mьllьk atьşmazla.

El savanьn syrgen kynde,
Xar kim oqca çyrygen kynde,

Urluq izler ol qaumla.
İş ortasъ volqan kynde,
Xar kim urluq salqan kynde
Plug izler ol qaumla.

Kolxozcula birda qalmaj,
İşde muxol cъrtда volmaj,
Xar kim işin aladъla.
Keslerine acъq volqan
Qarav, syzyv kolxoz salqan
Çerge kycny saladъla.

Altъn biter çerlerinde,
Quanc volub kellerinde,
Urluq salъv başlanadъ.
Çer-çerine cava-çete,
Xar kyn sajъn caga ete,
Kir xanslarъ taşlanadъ.

Savan çerle çыltъrajla,
Çel qaqqanlaj qaltъrajla,
Altъn kokenle tilleniv.
Qadalъv caga etelle,
İnirge deri işde çetelle,
Barъ işine kelleniv.

Erişivny alъv qolqa,
Saladъla çanъ çolqa
Ol kynlede udarnikle...
İşge ylgу quradъla,
Cagalanъ uradъla
Ol kynlede udarnikle...

Sosialist çolla vla,
İşci vercli qolla vla
Qadalalla udarnikle.
Xar işlerin çarıtalla,
Çavqa кyсny тапътalla
Ol kynlede udarnikle...

III

Çaz başьndan qacxa deri
Elden volub uzaq keri
İşlejdile udarnikle.
İşde belni qatдыгьşьв,
Tyzde тапнь atдыгьşьв,
İşlejdile udarnikle.
İşni көвун em igisin,
Gitçe zatxa dericigin
Tyz et dejle udarnikle.
Xar bir zatda muxolluqnu,
Çalqavluqnu, хомухлуqnu
Qorat dejle udarnikle.
Брѣхьль хар bir затьн,
Кысly etiv em qanatьн,
Çan sal dejle udarnikle.
Kolxoz mylkge сyjre voloqan
Ana azda zaran saloqan,
Qora dejle udarnikle.

IV

Qac voloqanlaj urunnanla,
Çaj uzunu işlej turqanla,

Qыяларын çыадыла.
Çerde vуртык qалдырмайн,
Išekli zat voldurмайн,
Gөнlerine qујадыла.

Olsaqtadan ozdurмайн,
Qral işni azдырмайн,
Borcu volqan veredile.
Fabriklede, zavodlada,
Xar ne tyrly zatlada
Ara mylkny keredile.

Myrzevleni maçalyndan,
Xar ne tyrly zatларыndan
Urluqlarын тыјадыла.
Andan qalqan xar ne zатын
Асыq etiv kesi атыи
Syjgenica çојадыла.

28/III—32 ç.

XAMIT BLA TAVQAN KOLXOZDA

I

Xamit. Turcu, Tavqan, işlejik,
İşni artxa sozmaйьq,
Qalqanlany ozmaйьn
Ne azсыqda qojmaйьq.

Sosialist erişivge
Kусуvузny sallyqбыz,
Qalqanlany viz ozuv,
Qызыl vajraq allyqбыz.

Tavdan Oqaj, çanym, savyr et,
Bu issi kyn çatajyq...
Ol erişiv sözyny
Biz uzaqqa atajyq.

Alaj vla erişiv
Брахып да volmajyq,
Асыр көв çатыв да
Ullu ajyv almajyq.

X. Ajtma vıllaj sözleni,
İşni qolqa alajyq,
Kөvdy çuqlar kыныуыз,
Bygyn işge varajyq.

İşge çigerlik salyv
Udarnikle volajyq,
Sosializm quravda
Maxdav savqa alajyq.

T. İşlej-işlej kolhoznu
Bizmi vaj eterikviz?
Bygyn işlev xar işni
Boşavmь keterikviz?

Andan ese тыпсајыв
Biraz rahat volajyq!
İşibizni kolhozda
Ақырһна vırajyq!

X. Oqaj, vaşxa kolhoz vla
Biz dogovor etgenbiz.
İşni çenil etgenne
Qьзыl vajraq degenbiz.

Alaj bla qadalъv
Orta mylkny eterbiz,
Kulaklanъ uatъv
Çanъ çolqa eterbiz.

T. Kereksiz sözle bla
Qыjma meni çanъtmъ.
Men kolhozqa kirgenme
Tыncajтыrqa sanъtmъ.

Udarniklik işlevge
Men çivermem esimi,
Kişi bla erişiv
Bir qыjnamam kesimi.

X. Ol degenin ne sözdy,
Allaj sözle söleşme.
Alaj ajтырyç bolsan,
Nögerlikge birleşme.

„İşlemegen tişlemez“
Degen sözny unutma,
Sosializm işlevde
Ters qылыqnъ sen tutma.

T. Kolhoz işni ysynden
Byllaj bir erişmejik,
Ara mylkny quraraq
Boşuna kyreşmejik.

Анъ işi bizsiz da
Аллына век варлыqды.
Bizni va iş kыnyvuz
Тав çазыlmaj qалыqды.

X. Biz kişiğe etmejbiz,
Başьvьzqa eteviz.
Çanь dunja çolunda
İşleni begiteviz.

İşibizge көre хақ
Тавьльқдь, vileme.
Bygyn işde eriniv
Тавьла çuq tileme.

T. Men ajtxannь etmesen,
Sora sizden -keterme.
Qalьv kesi vaşьma
Syjgenimca eterme.

Men kolhozqa kirgenem
Raxatlaпьv çaşarqa.
Alaj көv da işlemej
Kolhoz mylkden aşarqa.

Siz'a anь unamaj,
Хaman işleci dejsiz,
„Udarnik vol“ dev maңa
Сьrtda тынцьq vermejsiz.

X. Alaj bolsa viz seni
Icivizde qojtavьz,
Barсь syjgen çoluңa,
Kolhoz vetni çojtavьz.

Çalсь, çarль, ortальq
Nögerlikni tutarвьz,
Senica zarансьпь
Татьrндan vitarвьz.

Sav dunjanь vaşьna
Nögerlikni çajarvьz.
Kapitalist dunjanь
Çuqun qojmaj ojarvьz.

T. Oqaj, alan, çanьlama,
Men kolxozda qallьqma,
İşlemesem erkinme,
Syjgenimca vollarqma.

Men da çatmam quruda
İşlerge da varьrma,
Xaq yleşgen zamanda
Sizni teñli alьrma.

X. Sen kolxozqa kirgense
İşlemejin çaşarqa,
İşlevcy qaumlanь
Qьjьnlarьn aşarqa.

Sosialist erişivge
Qarşь volub turasa,
Qalqan çönerleni da
Ters çollaqa vurasа.

Kolxozcula çьjьlvь
Bu işini көyrle,
Ala saña ol zaman
Tolu çuav berirle.

II.

Alaj ete işlemej
Заманън вош ije ed,
İşlemejin aşarqa
Çанъ kivik syje ed.

Çыль artъ çetgenlej
Хазна iş kyn көrmelle,
İş kynleri azлыqdan
Асырь зат vermelle.

Savlaj çыль icinde
Quru elij kyn tabыldъ,
Ana көre Tavqan da
Bek az хаq альв qaldъ.

Ol davlaşхан nөgeri
Beş çyz qыrq beş kyn aldъ,
İşlemejin ajlanнан
Ulyşsyz volub qaldъ.

Savlaj çыль aşарън
Хамит альв ketgen ed,
Ань kivik kijerin
Вагън уjyne eltgen ed.

Tavqan, ajtxанътса,
Ol kyn ulyşsyz qaldъ,
Харакетни ornuna
Аjьвиъ sözle aldъ.

Nögerleri varь da
Bek хьlikge etdile,
„İşlemegen tişlemez“
Degen sözny begitdile.

Ol kyn ana kesi da
Tamam tolu inandь,
İşlemejin turqanьna
Köly vla qьjnaldь.

Andan sora va işge
Çigit kivik çete ed,
Et degen zatlarьn da
Demenili ete ed.

Aslamьna bir kynde
Eki iş kyn ala ed,
Ol etillik işlege
Mьllьgьn da sala ed.

Alaj vla ol çььn
Udarnikde vardьrdь,
Nögerleni aslamьn
Tav artxa da qaldьrdь.

Çььнь savlaj kynlerin
İş kynlege çetdirdi,
Ullu tolu хақ аьв,
Ужун quanc etdirdi.

Alaj vla kolhoznu
Maqanasьn vilgened,
Kerti da işlemegen
Сьрт aşamaz degened.

„İŞLEMEGEN AŞAMAZ“

Sosializma işlerge
Bir çыяпна çыялдық,
Қапъвъзнь ісівсу
Кір çаşавдан тьялдық.

**İşge çiger qaumoja
Bir çarьq taң atxandь,
„İşlemegen aşamaz“
Dev Lenin da ajtxandь.**

İşіvіznі varьn vіz
Tьz çollaqa salqanvьz,
Çaңь dunja işlerge
Vojnubuzqa alqanvьz.

**İşge xomux qaumnu
Wlast keңge atxandь,
„İşlemegen aşamaz“
Dev Lenin da ajtxandь.**

Qadalьşьv işlejik
Xar kim vіzge qararca,
Kesіvіzden da ozuv
Qьralqa da çararca.

**İşge çiger qaumoja
Bir çarьq taң atxandь,
„İşlemegen aşamaz“
Dev Lenin da ajtxandь.**

Burzuj qıralla bizge
Tyz acıvdan kyjelle,
Biz işge xomux volsaq,
Ala anь syjelle.

**Işge çiger qaumoja
Bir çarьq taң atxandь,
„İşlemegen aşamaz“
Dev Lenin da ajtxandь.**

Ol sebevden erişiv
Biz da kycly volajьq,
Sosializm işlevge
Kycny birden salajьq.

**Işge çiger qaumoja
Bir çarьq taң atxandь,
„İşlemegen aşamaz“
Dev Lenin da ajtxandь.**

Birev işlev, birev aşav
Turuvcu zaman ketdi,
Ma ol qaumnu birden
Sowet wlast keң etdi.

**Işge çiger qaumoja
Bir çarьq taң atxandь,
„İşlemegen aşamaz“
Dev Lenin da ajtxandь.**

Xar kim qalaj işlese,
Aña көre аşarla,
İşlemevcy qaumla
Aman bla çaşarla.

**Işge xomux qaumnu
Wlast keңde atxandь,
„İşlemegen aşamaz“
Dev Lenin da ajtxandь.**

Кусну бирден салажьq,
İşni artxa qojmajьq,
Hajda qadal, tur, işle,
İşlev işden tojmajьq.

**Işge çiger qaumoja
Bir çarьq taң atxandь,
„İşlemegen aşamaz“
Dev Lenin da ajtxandь.**

Tyz çolnu ysynde
Bol'şewikca işlejik
Çalсь, çarь, ortalyq
Ara mylkny kyclejik.

**Işge xomux qaumnu
Wlast keңde atxandь,
„İşlemegen aşamaz“
Dev Lenin da ajtxandь.**

1931 ç.

KYZGE XAZЬRLANAJьQ

Şьььlaca gyryldev kelelle
Bereketli em işli kyz ajla,
Xar kimni rahatlyqьn völelle,
Endi calqьnь maçalьn sajlа.

Kynny da issi tijiv qajnatxan
Zamanь keter kəzyv çetedi,
Qьrdьşda kəv ojunla ojnaxan
Quanclь çaj ajlarьvьz ketedi.

Xar kimni bu kyz aj işge salqan
Em vereketli sьjlbь zamandь,
Bu ajda muxol em xomux volqan
Ma ol tav əlgenden da amandь.

Urundan xalq bu ajda birleşiv,
Bol'şewikca birlik çolda işlerle,
Kece, kyn demej xaman kyreşiv,
İşlev vla vajlyqnbь da kyclerle.

Biz varьvьz birlik kycny çolunda,
Qьşlyqlanь qaldьrmajnь salajьq,
Çalcbь em çarlbь xalqnbь qolunda
Şozializmanь kycyn salajьq.

Çarьq tijgen kynubuz vatxьncь,
Calqь, senek, təş, cəgyc qurajьq,
Kecikmej xansnbь çavu qatxьncь,
Bicenlikni qaldьrmaj qьrajьq.

Biz urundan qaumdan cьrqanvьz,
İşlevdy vizni tutxan çolubuz,
Zalimleni qalasьn çьrqanvьz,
İşge hazьrdь vizni qolubuz.

Kyz ajlada qadalьv iş etsek,
Malcьlyqnbь eşigin acarvьz.
Nəgerlik çaşavda vaş begitsek,
Zalimleni vek qьsxa cacarvьz.

Busaqtan qalmaj nöger volub,
İşimizni qolqa alıv başlayıq,
Közyvynde işlev emda solub,
Burun çolnu varıyn taşlayıq.

Bölek-bölek yjle nöger volub,
Kyz ajqa xazırlanıv turayıq,
Ol zamana kerekimiz tolub,
Birden biceñge calıq urayıq.

Ol zamanda bizge sırtav vulluq
Zatlanıv varıyn qurutayıq.
Bırnak qojca kesi vaşxa callıq
Ol adetni endi unutayıq.

Ullu çıynıv xayıv vardı,
Ol zatdan xayıv ala vilejik,
Çanıv çaşavnu kynıv tardı,
Ana tyz çaşav sala vilejik.

Aslam çıynıv volub birge işlesek,
Ojnaj-işlej qac ajqa çeterbiz,
Qacda xayıvıv birden yleşsek,
Alaj ete sosializm eterbiz.

Qalaj seir, көv quanc voladı
Çıynılaşıv kyz calıq calsala,
Çyrekle da quancdan toladı,
Çarlıv xalıv birden işni alsala.

Hajda tur, işni tavıyn unutmaj,
Aşqıv nögerlikge kirsen'a,
Kesi ısxıynıv kesin qurutmaj,
Vaşna tavıyn varıyn bilsen'a.

Calqь işden çenil voşasaq,
Oraq, vacxa işle da çeterle,
İşde vol'şewikge uşamasaq,
Xar kimda vizni ozub kēterle.

Calqьнь, taşьvulnu qojmajьn
Ajaq usyne salьv voşajьq,
Əsyv varoqan rьsxьнь ojmajьn
Biz da vol'şewiklege uşajьq.

Quanc bla qьş azyqнь çьjajьq,
Sav çьlnь raxatlanьv aşarca,
Kulak qaumnu çolun tьjajьq,
Sosializm çaşavda çaşarca.

Endi zaman çetedi, vol hazır,
Çarьla senden ylgь alsьnla,
Uaq-uaq enci çaşav cəger,
İşci xalq sosializm salsьnla.

Bek aşьoqьş çorta-çorta kelelle
Em vaqalь, em işli kyz ajla,
Xar kimni raxatьoqьn vələlle,
Endi calqьнь maçalьn sajla.

1931 ç.

AŞьOQьB TEBREJİK

Birden tebreçigiz, qarnaşla,
Biz nəgerle volajьq!
Zorluqda çaşaqan çoldaşla,
Çanь dunja salajьq!

Вагъвьз да бирца бирлешиб,
Bir аqыlda turajьq,
Bir-birivizge erişib
• Kolhoz çaşav qurajьq.

Qalmaj qaracьqьz, alanla,
Bizni kivik milletle
Вагъ kolhoz çaşav salalla,
Çарьq volub çyrekle.

- Biz da aladan artxa qalmajьq,
Aкьыль vola turub,
Çyrekge muxolluq salmajьq,
Işni tersine vurub.

Çаңь dunjada вагъ çaşav
Sosialist çol allyqдь,
Birev-birevny хаqьп ашав
Ol zamandă qallyqдь.

Qol bla etiv көв zatнь
Şьbla кьсge vurubuz,
Bir qral da vizge çetmezca
Çаңь dunja qurubuz.

Dunjada vaşcььqнь вагьп
Işlevcylege veribiz,
Bizni çegivcyleni sanьп
Çоq volub da көгьvuz.

Nөgerlik çaşavqa viz kirsek,
Tenlik çolnu tutarвьz,
Aqььвьzнь апа versek,
• Kulaklanь vutarвьz.

Qəbjnliqda çəşav voşaləv,
Tenlik dunja alləqvəz,
Arva, qalaçykle taşajəv,
Maşınada qalləqvəz.

Dunja maşınadan tolluqdu,
Adam ajtəv volmajəv,
Kawkaz tavla zavod vollarıdu,
Boş çeri da qalmajəv.

Kesi qolubuzqa alləqvəz ●
Dunjada vaşçyləqnə.
Sosializmanə salləqvəz,
Biz ələv alçyləqnə.

Təş qralla viri qalmajəv
Bizden artxa qalərlə,
İşci, elli xalqə qadaləv
Sosializmanə salərlə.

12-II—31 ç.

KOLXOZ BIZNI UCYNDY

Kəv zorluqda çəşaqan
Çalç-çarıl qarnaşla,
Kulaklaqa aldatmaj
Saq turuquz çöldəşla.

Ol qaumoqa inanmaj
İşbizni etejik,
Kəsibizni aldatmaj
Muradlaqa çetejik.

Kolxoz atь ajtysa,
Xar ne işni qojalla,
Ань сасар çапына
Çyz-miң sөzny çajalla.

Аla vizni syjmejle,
Іnanmajьq alaqa,
Tyzlyk çaşav vollarqdu,
Kysny salsaq araqa.

Kolxoz volub voşalsa,
Kulak da çoq vollarqdu,
Аla vizden qorasa,
Mylk nasьvdan tolluqdu.

Ma ol seveden ala
Апа сьrtav volalla,
Ань işin ojarqa
Xar kyçlerin salalla.

Xar kim endi vilelle
Ol kim ysyn volqаны,
Kimni yjyn qurutuv,
Kimgе dunja salqаны.

Ajhaj-ajhaj, qarnaşla,
Bizni ysyn voladь,
Kulaklany qoratьv,
Bizge dunja saladь.

Biz varьvьz kyreşiv
Birlik kysny alajьq,
Kulaklaqa çol vermej
Bir aqыль volajьq.

Ылај волув тебресек,
Ҷағьқ дунја' асағьда,
Уруннанла бирлеши
Кулакларь сасағьда.

Dunja Ҷағав тынсығь
Ol заманда воллуғду,
Хар işiviz варь да
Заманьнда толлуғду.

10-IV—31 Ҷ.

KOLXOZOҶA

Уруннанла варьбыз
Esgilikni тыјажьқ,
Ҷалсы, Ҷарлы, орталығ
Сасықаннь Ҷыјажьқ.

Birlik kucny Ҷолунда
Ҷань дунја салажьқ,
Ej, Ҷолдашла, туруғуз,
Bir ағыль волажьқ!

Nögerlikni Ҷолуна
Tuvra волқанд аллыбыз,
Tözalmajьn асудан
Ҷағьлырса қаллыбыз.

Ҷань Ҷолда işleseк,
Ҷағав алқа варлығды.
Тығ қралла варь да
Bizden artxa қаллығды.

Çarьq çaşav mylkune
Ol zamanda vatarvьz,
Cirigen adetleni
Birin qojmaj atarvьz.

„Та-сux“ dev qьjnalmajьn
Savanlanь sygyvuz,
Kulaklanь varьn da
Çoq volub da koryvuz.

Dunjada vaşcььqьn
Kesibizge alьvьz,
Xar qralnь varьnda
Qьzьl vajraq salьvьz.

Bu çol bla toxdavsuz
Nögerlikle işlerbiz,
Burzujlanь vaşlarьn
Temir tişde tişlerbiz.

Bizni onov anda da
Өrten kivik çajьlqand,
Bizni taва alanь
Aslamьсь ajььlqand.

Dunjada volqan işci
Mьna dev virleşelle,
Burzujlanь cacarqь
Anь ycyn kyreşelle.

Bu zatlanь varьсьn
Qaldьrmajьn vilejik,
Çalсь, çarьl, ortalьq
Kolxozlaqь kirejik.

Işivizni viz varьn
Çaňь çolqa vurajьq,
Nøgerlikni çolunda
Ara mylkny qurajьq.

2/v—30 ç.

SOSIALİZM ÇOLUNDABЫZ

Sosializma çolunda işle
Birge volub birigiv kycle,
Bol'şewikca øsyv varad
Çalсь, çarль çolunda işle.

Ken-keң volub uaq talala,
Birge volub bol'şewik balala,
Alqьn çuq volmaqan çerlede
Işlejviz sosialist qalala.

Øsdyreviz sosialist işlerin
Uatьv kulakнь tişlerin,
Dunja işcile birleşiv,
Qurajьvьz proletar kyclerin.

Encilik çaşavdan qacavьz,
Nøgerlik çaşavla acavьz,
Çaňь çaşavnu çavu volqan
Burzujlanь çolun cacavьz.

Beşçьllьq plannь eteviz,
Tьş qrallanь çeteviz,
Ullu atlamla bla atlav
Emda allarьna øteviz.

Beşçylyq tørt çylda bitedi,
Sosializmağa çol etedi,
Çaň dunjaň ösymynden
Burzujağa açal çetedi.

Кусувызны ана беребиз,
Bersek da көв хажьг көребиз,
Sosializmanь çolunda
Işibizni kençe kerebиз.

Fabrikle, zawodla işlejbiz,
Dunjada vajlyqny kuclejbiz,
Ullu atlamla bla atlav,
Temirden atla işlejbiz.

Temirden quş etiv usavyz,
Çaşьrylaň kucny asavyz.
Ullu tavlany haznalaryň
Şьvyla kyc bla sasavyz.

SSSR maşinalanady,
Dunja alçylyqny alady,
Bol'şewik çyruşny kucynden
Çarly da nasьvdan tolady.

1931 ç.

SAQLAVCU KASSAQJA

Tur, uzaq bolmaj qatynda
Saqlavcu kassa saqьrad,
Sosialist qьrallyqьň
Senden umut etiv turad.

Az da kəv da volsun çarında,
Axsa volub çuq saqlama.
Saqlavcu kuvyrden kende
Qalvb çavlan çaqlama.

Hajda çyry sen kassaqa,
Ol seni biř sautundu,
Sosializmaqa çol etgen
Sırtta sınımazlıq zatında.

Bygyn sana tyşgen axsan
Saqlavcu kassaqa varşın,
Kece xurçununda qalınaj
Baqalı kuvyrde qalşın.

Ertdeinde kerek volsa,
Tıjıcsız varvb alsa.
Çojulmaj qalqan axsanı;
Daqda eltiv salsa.

Saqlavcu kuvyrde axsan
Kəv tyrlı zatlan kored,
Keriliv varqan rısxıqa
- Minle vla xajr bered.

Arb salınan axsan
Industrijaqa çaqılad,
Sosializman yjyne
Ol kirpic volub taqılad.

Kassaqa salınan axsan
Çavlaqa elijaca tijed.
Çyyla varvb ol axsa
Çan maşinala ijed.

Kassaqa salınan axsan
El mylkge da bir qajadъ,
SSSR-ni xar çerine
Bol'şewik kəget çajadъ.

Segivizni saqlarqa da
Ol kəv voluşluq veredi,
Xar ne tyrlы kucyvyzny
Uzaq çerlege keredi.

Kassaqa salınan axsan
Beşçыllыqqa voluşadъ,
Ань ɵsymyn kɵltyre
Çyz-min voluşluq qoşadъ.

Ekinci beşçыllыqqa da
Ol bol'şewik çol sallыqдъ,
Ol zamanda çurtubuz
Klassъz çolda qallыqдъ.

Alaj bla qrallыqы
Sosialist çolda kijinir,
Urunnan çamaqat varъ
Ullu quancda syjynyr.

Аръ deri da ol vizge
Bek kəvdy xajъr verligi,
Çuqunı sьraf çojdurmaj
Baqalъ, sьjлъ kɵrlygy.

Bilemise ol xar kynde
Tajmazdan qoşub turqanъn?
Ne qadar çyryv tursa da,
Сьrtda açaşmaj varqanъn?

Ol kassağa ot tüşse da,
Aña çuq bolmaj qallıqın?
Kassada axcası bolğan
Syjgen zamanda allıqın?

Urudan da ol saqlanıp
Araqğa da ketmezİN?
Allaj kyburde saqlanıp
Ujdegini ac etmezİN?

Az, kɵvdy derge ne azda
Çoqdu bir çaraqan çeri.
Alaj'a tavxanıp sal,
Aña kɵre xajır veri.

Tur, uzaq bolmaj qatında
Saqlavcu kassa saqırad!
Sosialist qıralıqın
Senden umut etiv turad.

1931 ç.

KƏCERİK ELLILEGE

Taşlı, qajalı özende
Kɵvdy endi turqanıqız!
Zalimlik salqan gözende
Kesigizni urqanıqız.

Çañ dunja bizge qarav
Ullu tyzlege kergendi,
Pomeşikleni çerlerin
Biz çarlı xalqqa bergendi.

Hajda, tevre endi, qorqma!
Zamanьn ertde çetgendi.
Bijlik dunjadaca vıqma
Dev vizge onov etgendi.

Eşik allьnda arvaqı
Tavьlmajed bir mujuşcyk.
Tauqqa emda toqluqı
Çajььıqıa bir öyuşcyk.

Savulqan inek oı çerde
Qьььr qalmaj ne etsin.
Taşьnıan ögyzleden
Tujaq çarala ketsin.

Ujlerigizni bir çanь
Terekle vla kijinsin.
Bu çanь ösgen savijle
Ol tyz çerlede syjynsyn.

Anda völek yjle birleşiv,
Maşına kyc da alьrvьz,
Nögerlik çaşavda uruna,
Sosializma salьrvьz.

Çalсь, çarь, ortalyq
Nögerlikde urunavьz.
Kulaklanь tarьqqıa tьja,
Klassьz dunja quravьz.

Uj qatьndan uzaq ketmej
Ara savanla çaşnarla,
Bitimine vitim çetmej,
Çajqalьşьv vaşlarla.

Syrylgen myrzevny qacda
Ara ындыға қыяғыз,
Erlaj aғытьв қаş qart da
Gönleribizge қуяғыз.

Ol қыяғылап санлап
Тыз çerlede viz keribiz,
Kenne keriv berg қоллап
Çavlaға çуав берibiz.

Çовви-çовви tijrele da
Cасыльв erkin volurla,
Kөcgen qaumnu çerlerin
Qalaп çarьla aьrла.

Ol çañ ellede сырта
Içibizde kulak volmaz,
Bizni qatş ol tyzlege
Kulak varьға çaramaz.

. Sowet wlast acьq etiv
Aнь belgili etgendi,
Aғы сыqарьq urunпan
Xalqladь dev begitgendi.

Alaj bla viz kesibiz
Socialist çolda volubuz,
Içibizge kulak ijmej
Nөgerlik çaşav қurubuz.

Leninizma ajtxan kibik
Malсылқнь өsdyrybyz,
Fabrik, завод işcilege
Miң-min malla kesdiribiz.

Ornuna va aladan da
Kəv tyrlı zatla alygvbz,
Ol arıv kynly dunjada
Sosializma salıgvbz.

Qbzlarıgvbz, çaşlarıgvbz
Bizge nəgerlik eterle,
Çaş, qart demej volqanıgvbz
Ajtyloqan işge çeterle.

Tyzge sıqıv nənca elle
Kəvdyle ma dunja derge,
Barıv da qıanalla
Erikmej urunıv çerge.

Sowet vlastıv muradıv
Bir minut caqlı unutma,
Bizge çaşav dev kyreşin
Eslemej sıjresin tutma.

Çaşasın bizge bu qadar
Çaşav bergen vlastıgvbz!
Sosializmaqa kyreşgen
Muradıgvbz em qastıgvbz.

1932 ç.

TAVLU QYZNı ÇıRı

Men tavlu qızem,
Mutxuz çılduzem,
Qarlı, tik tavlada çaşajem.
Başxa volmajın,

Tyzlyk almajn,
Тыван çавхан ајоја уşajem.

Bir tyzlyk көрмеј,
Çыладьт вөлмеј,
Ань ва киşi san etmedi.
Быллај zorluqda,
Çaşav tarlyqda
Bir qыз muradьна çetmedi.

Berdile erge,
Saldьla көрге,
Acuvluq dunjasьн сайнадьт,
Çaşavum volmaj,
Aşavum volmaj,
Acuvdan qazanca qajnadьт.

Ol kynden vaşlav,
Çaşavnu taşlav,
Bir ullu qьjьnlyqqa qaldьт.
Eter madarьт,
Çetsin açalьт
Dev өlmeklik çolun sajladьт.

Ma vu көzyvde,
Zorluq çegivde
„Bol'şewikle“ dev tauş keldi,
Ala çetgenlej,
Tenlik etgenlej,
Esgi, cirik çaşav da өldy.

Zorluq cacyldь,
Tyzlyk acьldь,

Qan icgen гъвyla qoralla.
Men da quandyт,
Tolu inandyт,
Biz çarль qъzlaqa çaralla.

Kelgen kynynden,
Ajtxan səzynden
İşci, ellileni çoqlalla:
„Zorluq ketmejin,
Tyzlyk etmejin
Bir amal çoqdu“ dev toxdalla.

Быla kelgenlej,
Teңlik vergenlej,
Biz da adamlaqa uşadyq.
Zorluq çaşavnu,
Qъjьn aşavnu
Уsyvyzden atьv voşadyq.

Zorluq taşajdy,
Tamam uşajdy
Kyn tijiv erigen vuzlaqa.
Oqumaq tendi,
Şkolla kendi,
Çalсь-çarль tavlu qъzlaqa.

Oqurqa vardьт,
Tyz aqyl aldьт,
Çarьqlьq dunjasьn verdile.
Kөzүт асылды,
Tıvan cасылды,
Tamam adam kivik көrdyle.

Сьqдъ тең ашав,
Nögerlik çaşav,
Tyzlyk çaşavqa men da kirdim.
Zorluq ketmejin,
Tyzlyk etmejin
Çaşav tyzelmezligin bildim.

Ma endi çаньт,
Tyjylgen саньт
Tamam rahatlyqda qallyqдъ.
Çaşav тең volub,
Aşav ken volub,
Xar kim qыjыны тең allyqдъ.

2/III—31 ç.

UDARNIKLE KIMLEDILE

Işni vol'şewikca alqanla,
Aңa мыльгың salqanla
Udarnikle volub işlejlе,
Çань dunjань сархың burqanla.

Xomuxluqdan ken ketgenle,
Birleşiv erlaj mylk etgenle
Maңylaj ter төгүв işlejlе
Ara mylkleni vegitgenle.

Qralьььz өssyn degenle,
Tyz çolqa aqььн vөлgenle
Udarnikle volub işlejlе
Işge çan salьв kyreşgenle.

Qralьbьz begisin degenle,
Çarьq betde korynsyn degenle
Qollarьn berc etiv işleje
Fabrikle keңersin degenle.

- Industrija çaşnasьn degenle,
Alanь¹ ozuv başlasьn degenle
Udarnikle volub işleje
Esgi çolla taşlasьn degenle.

Kulaklanь çolu tajsьn degenle,
Tav malсььq çajьsьn degenle
Udarnikle volub işleje
Çartyьq varь qalsьn degenle.

Çanь çolnu² kerejik degenle,
Kereklinin berejik degenle
Kampanijalanь vardьralla
Xar vajьqnь korejik degenle.

Ajtylqan söz bitsin degenle,
İşimiz alqа varsьn degenle
Udarnikle volub işlejdile
Kolhoz kyc begisin degenle.

İşge qatь turajьq degenle,
Çavqа tajaq urajьq degenle
Kulakga qarşь kyreşelle
Ara mylkle qurajьq degenle.

¹ Burzujlanь.

Çurt maşinalansın degenle,
Cirik dunja qalsın degenle
Cotnu bol'şewikca etelle
İşica haq alsın degenle.

İşni ańlarğa syjgenle,
Alqan işine kyc ijgenle
Calqь, senek, plug tutalla
İşci xalqнь qastьn bilgenle.

Savotazğa çavluq etgenle,
İşge bol'şewikca çetgenle
Birleşiv birden urunalla
Çань çaşavnu vegitgenle.

28/IV—33 ç.

„TAVLU-ÇARLYLA“¹ GAZETIME

Baqalь volqan gazetim!
Seni kərmej bir kyn qalsam,
Сьdajalmajдь savьгьm
Bir saqatнь sensiz volsam.

Aqььm varь sendedi
Seni vla vitgen sanьm,
Seni oqub voşaqьncь
Тьncajmajдь virda çаньm.

¹ Endigi atь „Qьzьl Qaracajдь“

Xar bir tyrly xararlanь
Varьn maңa bildirese,
Çyz-miң zat sende çazyльв
Kesini vek syjdyrese.

Bir qaum adamla entda
Seni xararьнъ vilmejle,
„Kesimi gazetimdi“ dev
Oquqqa birda syjmejle.

Endi meni ellilege
Bek tilegim ma vьlajdь:
Gazetni tajmaj oqujuq,
Xar qajda da ma alajdь.

Biz ol gazetni oqusaq,
Çarьqlьqnъ vaşlarьqvbьz,
Dunja-xararlanь viliv
Burun çolnu taşlarьqvbьz.

Inan, kesi tilindedi
Xar zatnъ varьn villigin,
Çahillikden da qutulub
Ozqan dunjana kyllygyn.

Gazetdi bizge xar çerden
Dunja xararlanь vergen,
Ujynden eşikge сьqmaj
Çerni usyn savlaj көрген.

Bir qaracajь qalmasьn
„Tavlu-Çarьlanь“ almaqan,
Tyz çyrek vla termiliv
Aңa mьльgьn salmaqan!

————— 1930) ç

BIZ PIONERBİZ-PIONER

(Pionercikni çыь)

Biz pionerbiz-pioner,
Oktjabr ajнь çaşlarь,
Sosializma quralь.
Zamannь qadav taşlarь.

Biz çaş qaum pionerbiz
Leninni çolun tutarqa,
Aнь çolu vla vaгьв
Parazitleni vutarqa.

Biz pionerbiz-pioner,
Sosializmadь çolubuz,
Tenlik çaşavda işlerge
Hazьrlanadь çolubuz.

Biz çaş qaum pionerbiz
Cirik çaşavnu çьqarqa.
Aнь ornuna ellege
Nøgerlik çolnu qurarqa.

Biz pionerbiz-pioner,
Qalmaj kolhozqa kirlikbiz,
Toxdavsuz şkolqa çyгyв,
Leninni çolun billikbiz.

Biz çaş qaum pionerbiz,
Zamannьвьв voş ketmesin,
Qalmaj şkolqa çyгyжк,
Zaman ajьв etmesin.

Biz pionerbiz-pioner,
Pioner ulgy salajьq,
Xavlelikge voşlanmaj,
Pioner çolnu varajьq!..

Biz çaş qaum pionerbiz,
Tytyn, araqь icmejik,
„Kørgen kørgenin etedi“,
Amanьq ulgy vicmejik.

Biz pionerbiz-pioner,
Başxala bizge qararla,
Bizden alqan ulgy vla
Çanь dunjaqa çararla.

1931 ç.

ОҚУВОҚА

Oquv çыь ketginci
Sen şkolqa varsaң'a,
Zamanьn voş ketmejın,
Oquv, bilim alsañ'a!

Bilmejmise, qarnaşьm,
Oquv sana kerekdi,
Өmyrlykde ketmezca
Tatль køget terekdi.

Busaqatda wlastdan
Alaj vujruq volqandь:
„Varьсь da oqusun“ dev
Vьlaj zakon salqandь.

Biz varьвьз ol sөzge
Ullu aqьl ijejik,
Ullu, gitçe qalmajьn
Şkollaqa kirejik.

Oldu bizge çol verlik
Işivizni eterge,
Çань dunja quravda
Muradlaqa çeterge.

Ansьz çaşav adamqa
Bek qьjьnlьq beredi.
Çaşavnu çolun bilmej
Kөv zorluqla көredi.

Zalimleni zamanь
Bizge oquv vermedi,
Ol zaman vizni birda
Insan kivik көrmedi.

Patcaхlьqnь vuqovu
Bizden qorav ketgenlej,
Oquv bizge voş boldu
Sowet onov çetgenlej.

Bu zatlanь viliv viz
Ullu aqьl alajьq,
Qьzma, çaşma demejin
Şkollaqa varajьq.

Bir savij da qalmasьn
Şkol yjge varmajьn,
Sьjь volqan oquvnu
Çyregine salmajьn.

Oquvsuz çaşav bizden
Uzaq ketsin, qorasın,
Oquvlu çaşav kelib
İşibizge çarasın!

Alaj bolmaj işlesek,
Burun çolda qallıqıvız,
Çarlıq dunja kormeş
Soqur bolub varlıqıvız.

1930 ç.

XAPARCSÛ ÇUVUQLARÛMA

Sen elli xaparcsısa,
Çigit bolcu çazarqa!
Çarlı xalıq bla birge
Xar terslikni qazarqa.

Çyrekge qorquv salmaj
Çazıv-çazıv turasa,
Çartlıqıv varına
Qatı tajaq urasa.

Seni qalamın xaman
Tört çapına qarajdı,
Sosializm quravda
Çyz-min zatxa çarajdı.

Xaparcsıla tylımydy
Xar terslikni koryvıcy,
Gazetni ysy bla
Bol'şewik çol berivıcy.

Ajhaj-ajhaj, alanla,
Kerti çolnu varıvısu,
Kimni qalaj varıqanıñ
Tintiv-syzyv turıvısu.

Olsaqtan xararın
Gazet tava bildirgen,
Çoldan tajıan qaumıqı
Elni savlaj kyldyrgen.

Hajdaqız, xararçyla!
Entda kyçly volajıq,
Xar qarıvıñı varın da
Beşçılıqqa salajıq.

Анъ vla çavlanъ
Qarıvların alyvız,
Sav dunjanъ vaşında
Sosialist çol salıvız.

Onna „solıq“ çallaqan
Qaumlanъ urajıq!
Xar zatda da qadalıv
Bol'şewikca turajıq!

Xararçyla kesıbiz
Kruzokla qurajıq!
Elde volqan zatlanъ
Çaza-çaza turajıq!

Kolxoz qalaj işlejdı?
Ala nege çarajla?
El sowetle, qalqanla
Añ qalaj qarajla?

Xar işge xazırlanbı
Savlaj elde qalajdı?
Bu zatladan çaza tur!
Ma xararcı alajdı.

Ej xararcı, çınuqum!
Bılaqa esini vur!
Daşda ala kiviik
Zatladan da çaza tur!

Çazıqan bla da qalmaj
İş voluşluq verejik,
Xar işde alıbıq etiv
İşbizni kerejik.

1931 ç.

ÇALCı ÇAŞCıQ BLA KULAK

(Çalcısqıq ajıxanı)

I

Çalcı elliden,
Çarlı elliden
Qazan şaxarında tuvqanem,
Aşavım volmaj,
Çaşavım volmaj,
Ullu qıbjıbıqda turqanem.

Atam da öldy,
Anam da öldy,
Men tolu eksyz volub qaldım.

Qarar adamьm,
Çarar adamьm
Bolmaj çolovcu aqyl aldьm.

Ajlana keliv,
Tavlanь biliv,
Ullu Qaracajqa varqanem.
Çaşavun syjув,
Aşavun syjув,
Anda çaşar aqyl alqanem.

Өlmej çaşarqa,
Туз хақ ашарqa
Beşçыльq qoj çalqa kirgenem...
Alaj volmajьn,
Qьjьn salmajьn,
Çaşav tyzelmezин bilgenem.

Men kirgen çurtxa,
Qan icgen qurtxa
Kesimi көв kere aldatdьm.
Ajtхан sözyne,
Qarav көzyne
Işledim da anь ojnattedьm.

Kecem it voluv,
Уsym vit voluv,
Çyz-min qьjьnльqqa төzgenem.
Aşavum taqьr,
Men çazьq faqьr
Çalсьльq çaşavdan vezgenem.

Işimi көрмеј,
Туз җуав вермеј,
Ваşьмда от қазан қайнатдъ,
Қаһьмдан тојмај,
Дақьда қојмај,
Ҷалсыльқ асунун саянатдъ.

II

Беş җыьт кетди,
Волҗальт җетди,
Бек улу қуансха қалқанем.
Мьндан кетејим,
Бзыта җетејим
Дев кетер ақыл алқанем.

Мальть алдым,
Ваşха ен салдым,
Хар затьм да белgili болду.
Тамам кетерге,
Ҷол көл етерге
Дев көлым да қуандан тоldу.

Вьжақь таңа:
„Іş сықдъ сана“
Дев мені җоловсу етгенед:
Кір ақыл альв,
Ҷуғуşун салв,
Мені Тамьрльда җетгенед.

Ҷетген сақатда,
Хьнь қарад да

Çyregime bir qorquv saldъ.
Betі qaralъв,
Mana aralъв,
Qoluna şkogun da aldъ.

Çyregim cancъв,
San-sanът аcъв,
Tөвве tyklerim өрге turdu.
Quturqan itca,
Qacar kijikca,
Şkogun meni tava burdu.

Ajtxanem аңа:
„Ned xatam sana?
Bir aman tavcъzla etese;
Çazъq faqъrнъ,
Kөly taqъrнъ
Eълajda sojubtu ketese?

Uzaq çerleden,
Qazan elleden
Sizge qonaq volub kelgenme.
Atacъz volub,
Anacъz volub,
Sizni ala kivik көrgenme.

Beş çылдан veri,
Başxadan kerі
Sana çalcъ volub turqanma,
Ajtxan sözyne,
Qarav көzyne
Sana malcъ volub turqanma.

Alma çanьть!
Tөkme çanьть!
Sana alaj eter xatam çoq.
Өlymy alьr,
Кевинне salьr,
Өksyzme, atam, ne anam çoq“.

III

Sözge qaramaj,
Birda unamaj,
Ol murdar esin taşladь.
Kesin qaraltьv,
Kөzyn araltьv,
Sora. vьlaj ajтьv vaşladь:

„Endi sөleşme,
Kөvdь kyreşme
Sөleşgen sөzyne qaramam.
Ajtхан sөzyne,
Qarav көzyne,
Өlymden тьjarqa çaramam.

Çalсь sanьнь,
Tөгyv çanьнь,
Busaqat terini sojajьm.
Kytgen malьдь,
Allьq çalьнь—
Barьn da kesimde qojajьm“.

Bu çalsь çaşьq,
 Униqдан ваşьq
 Bu sözny eşitib qaraldь.
 Umutun yzyv,
 Kөzlerin syzyv,
 Daqьda vьlaj ajьv taraldь:

„Sende çaşadьm,
 Beş çьl voşadьm,
 Endi men Qazanьa ketejim.
 Alьq malьmь,
 Beş çьl çalьmь
 Barьn saңa xalal etejim.

Ata qarnaşьm,
 Ana qarnaşьm
 Barь da esime tyşgendi,
 Alanь көryv,
 Qalqaeм ölyv
 Dev icim mьdьxsa kyjgendi“.

Bu qadar tilek
 Eritir çyrek,
 Ol murdar esine almadь.
 Malьь sanьndan,
 Çalsь sanьndan
 Bir sav syegin da qojmadь.

Başьna urdu,
 Bojnundan vuvdu,

Quş tauqnu vuvuv qojoqanca,
Tyz kesiv qojdu,
Terisin sojdu,
Adam malnъ tutuv sojoqanca.

Xar sanъn vaşxa
Aqacxa, taşxa
Teren ezenlege kɵmgened.
Başn dukgullav,
Qojmaj zьkgyllav,
Qanъn qan qurt kivik emgened.

Ol çerde taşla,
Xansla, aqacla
Barъ tьna palat verdile.
Tyz çanvarla da
Uj xajvanla da
Munu vɵry kivik kɵrdyle.

V

Kişi bilmez dev,
Birda kɵrmez dev
Qajoqьsz vɵluv ketgened.
Berlik malъm da
Albьq çalъ da
Boş qaldь dev quanc etgened.

Çalсъ, çarlъla
Qajqь voldula
Emda çoqlav, tintiv tevrelle.

Агъ савдыла,
Beri савдыла,
Izledile da сырт көрмелле.

Sowet сылылв,
Işden тылылв,
Вагъ тына қайткъ boldula.
„Qajdadъ çaşсық,
Унуқтан ваşсық?“
Dev erlaj kulakga sordula.

„Qajdan vilejim,
Qajdan көrejim,
Kesim da seirge қалama.
Qajda қaldъ dev,
Tasmъ boldu dev
Tav men da қайткъыль volama.

Işin etgened,
Menden ketgened,
Qajrъ ketgenin da ajtmadъ.
Kelir dev turduq,
Çyz çerge burduq,
Andan sora сырта қajtmadъ.

Çoqdu vilgenim,
Сырта көргенim,
Ol Qazanna ketgen volmazmъ?
Atalъq çerin,
Tansъqlav elin,
Keter aqыл etgen volmazmъ?

Alajdı alaj,
Іпаныңыз ылај,
Сырт аны қажылы болмаңыз.
Тас болғанды деу,
Не өлгенди деу
Енді ішден җарсып турмаңыз.

Ол тас болғанлы,
Келмеј қалқанлы
Ана кесім қара кижгенме.
Баҗха болмајып,
Артха қалмајып,
Аны җаным кивік сыйгенме“.

VI

Муну сөзleri,
Ғаһпан көзleri
Кесине җақатлық етеед.
Қалтырау сапы,
Қаралы қаны,
„Көрмегенме“ деу бергитеед.

Совет төзалмад,
Тыңлау турмад,
„Тау җалсыны“ деу қолға алды.
Сырдырув келив,
Керегин берив,
Советни гөзенине салды.

Амалсыз болув,
Қажыдан толув,
Тушды советни тузақына.

Soruv sorula,
İşge qarala,
Çeteed kynny uzaqla.

Gepeucula
Xaman buvdula,
Atkaz etgenin sora taşladь.
Qutulalmazьn,
Aldajalmazьn
Bilib vьlaj ajtьv vaşladь:

VII

„Siz tьnyaqlьz,
Tьz anьlaqlьz,
Endi kertisin ajtьrgьma.
Qalaj turqlanьn,
Em uruqlanьn
Barьn sizge suratlarьgьma.

Beş çьl çalsьmed,
Kesi malсьmed,
Bolçalь çetiv qalqlaned.
„Men ketejim“ dev,
Haqьmь ver dev
Kesini haqьn da alqlaned.

Bu işni syjmej
Mal veriv ijmej,
Aqьlьma vaşxa zat aldьm,
Anь sojarqa,
Haqsьz qojarqa
Kerti bu muradxa vajlandьm.

Kytgen malьndan,
Allьq çalьndan
Хақьн verirge volalmadьm.
Malьть veriv,
Adamca көгүв,
Бзьndan qarav qalalmadьm.

Ujge bir en dev
Ana çyk çykleв,
Çolovcu etiv ijgenem.
Бзьndan qaraj,
Tav çerni maraj,
Taşada sojarqa syjgenem.

Alaj aşьgьв,
Tuzyn çaşьgьв,
Uzajtmaj бзьndan çetgenem.
Erlaj dukgullav
Emda зьkgьllav,
Sanlarьн on kesek etgenem.

Хар саньн ваşха,
Aқасха, таşха,
Teren özenlege көmgenem.
Асьрав воşав,
Terençe таşлав,
Mal kesime qaldь degenem.

Mana keldigiz,
Endi bildigiz,
Işni volumu da alajdь.

Bir çaş ɵldy dev,
Əlym kɵrdy dev
Ana kimda nege ylajdy.

Bolur iř boldu,
Tyzy da oldu.
Qojmaj esegiz aŗ varajyq!
Aŗ varqanlaj,
Siz da turqanlaj
Мыллыларып ыжып qarajyq!“

Bek kɵv alçyla
Emda malçyla,
arlı qaum da yjyldyla.
aşxa varıqqa,
Kɵrge salıqqa
Dev aŗa vek qajqylandyła.

Сьqдыла ɵрге,
Bek taşa erge,
Ullu Тамырлықа qaratdy.
alçь aşçьqнь,
Malçь aşçьqнь
er-erde sanларып sanatdy.

Sanларып ыжып,
Mařokga qujып,
Kulakнь сыртпа салдыла.
Bu işni kɵryп,
yrekle eriv,
Ullu seirlikge qaldyla.

Tevrelle çolqa,
Өzenne-çolqa
Kulaknı allarına salıv.
Kөltürtuv kele,
Mın palat bere,
Alaj vla ölykny alıv.

Keldile elge,
Xalq volqan çerge,
Kulak da maşoknu kөltürtuv.
Maşdanıv keldi,
„Çigitme“ dedi,
On төrt çыlda çaşnı öltürtuv.

Maşoknu төгүв,
Qatına сөгүв,
Вагъ da тылькнı kөрдyle.
Çalsь, çarыla
Em urunqanla
Kulakga irijat verdile.

ICGICINı QЫLBQJ

Taң atmaj turuv
Qajqı etiv tevreg,
Xar işin unutuv
„Icer çer tavsam“ der.

Sora сыqa вагъв
Ньоьъха. çeter,
Ullu qarnı çarъв
Mussalaqa keter.

Mussa da anьca
Icgini syjeed,
Icgige woryca
Közlerin ijeed.

Alaj bla birden
Otçaqada cöguv,
Çyreklerin kenden
Bir-birine tögüv.

Bөrklerin qajьгьв
Nөgerle kelirle,
Araqьda çьjьв
Birer zat verirle.

Andan şaralarь
Araqьda keter.
Sora Mussalarь
Ujde aş-suv eter.

Bir kesek turqanlaj
Araqь da çeter.
Quanьв olsaqat
Mussa saqьş eter.

Alaj bla kynyn
Ice, tarta qalьв,
Bьla icgige tyz
Mьльklarьп salьв.

Oi xalide kece
Bolub kyn da vatar,
Toxdamajьп ice
Ekinci taң atar.

Была сьрт çуqlатај
Iclerinden qajnaj,
Bir zatxa „qьjnalmaj“
Хатам теvсеј, ојнај.

Bir qaumla yjde
Агь-вері авиив,
Kimi da eşikde
Уsyne qar çavив.

Savijleri da көв,
Stolqa kelelle,
„Tartсь, Хасансьq“ dev
Urumka verelle.

Ol anь tartsa va,
Bek quanc etelle,
„Çigit vollaru“ dev
Alaj begitelle.

Alanь qььqьп
Savijle alalla,
Ol qььqьп көre,
Alaca volalla.

Alaj ete keliv
Guruşxa etelle,
Sözden söz сьqарьв
Хьпьqа ketelle.

Anda çumduñuqqa
Çetiv salьşalla,
Eşikde sunuqqa
Сьqьв qaqьşalla.

Daqьda toxdaşьv
Bir-birine qaraşьrla,
Çaпьdan çьjьlv
Stolqa çaraşьrla.

Bir kesekden ozmaj
Tauqqa keterle,
Qarav-qaraqьncь
Zakuska eterle.

Ьzь bla erlaj
Araqь da kelir,
„Tartьqьz, çaşla!“ dej
Urumkala verir.

Ma ьllaj çigitle
Sojlanьv çatarla,
Oramьnь tarьnda
Batmaqqa vatarla.

Itle, kişdikle
Çьjьv kesine,
Xamxotun çalajla
Basьnьv ysune.

Onlu it onьsuznu
Qьsdajdь vek kenne,
Çatxan volumsuznu
Aьv syjgen tenne.

Alaj bla taпьn
Atdьrьr qovalmaj,
Çatadь valсьqda
Ujyn da tavalmaj,

Sora suvuqsurav
Qozoqalır, qımyldar,
Tört çanına qarav
Majmulca muruldar.

Çыqыла em tura,
Ava-sava keter,
Bir kesek es çыя
Ol yjyne çeter.

Barsa va qatıнь
Мытхьсынı тьjalмај,
Çылајдыла ань
Savijleri qalmaј.

Çoqdu da yjynde
Adam aşar aşь.
Ketiv xavfelikge
Çarlıь yjny vaşь.

Eri va ma andan
Birda xapar vilmej,
Ne zat volqanından
Мыъьсна kirmej.

Qatıньпн uradı
Ajamaј vaşьna,
Qatıь uruşadı
Qызьна, çaşьna.

Varььсн qorqutuv,
Çanlarьп aladı,
Qatıньпн tyjuv,
Çarala saladь.

Aşşız, suvsuz qalqan
Ujyn uşatmajdъ,
Kesi araqъdan
Qarnъn voşatmajdъ.

Savijleri yjde
Ac, çalannac turad,
Kesi icgilikde
Bir kompanija qurad.

Icgini icedi
Savluqnu unutub,
Qъsxa çol etedi
Aqъln unutub.

Ana esin veriv
Sыxъrlъq aladъ,
Alaj ete keliv
Teli da voladъ.

Icgini syjgenle
Barъ alajdъla,
Acuvun kergenle
Artда çыajdъla.

Alanъ otlarъ
Cъrtda çarъq çanmaz,
Qurqaq daurlarъ
Өmyrde da qalmaz.

Byla volqan çerde
Birda plan tolmaз.
Udarnik degen sözny
Atъ da ajtalmaz.

Sosializmaqa
Сьрмаv da volurla,
Хар bir tyrly işde
Em artxa qalьrla.

Ыllaj icgicile
Klass çavun vilmezle,
Kulakdan keç volub,
Sen tuşmansa demezle...

1932 ç.

DİNNE

Kөв замань халқнь алдав турқанса,
„Sizge çandet, çaxanim verlikme“ dev.
Çarль халқнь қараңьоја бурқанса,
„Sizni çandet yjynde көrlykme“ dev.

Endi халқ seni тапьв ваşлақандь,
Өтыргун tuvra volub асьльв,
Bilgenle варь seni таşлақандь,
Қараңььқ yslerinden сасьльв.

Ej din! Sen воşунақја халқнь алдав,
„Qurmandь“ dev көв malнь sojdurasa,
Çaramaқjan воş avazla bla cartlav,
Çarльнь malsьz etiv qojdurasa.

Ma vu din vajнь, vijni ariv көred,
Çarль халқнь virda çuқја sanamaj,
Bajoја, vijge çaravlu avaz vered,
Bir qaumқја „adamь“ derge unamaj.

Çarьlaqа vиqov, sьпçьr salдыa,
„Bijsiz elde çuma volmaz“ degenca,
Ol qaumnu tamam onun alдыa,
Barьп „çaxanınni“ көгүv kelgenca.

Molla, kulak bir plan qura elle,
Çarь xalqнь tajmaj çegiv tururca,
„Allax“ bla qorqutuv turaelle,
Ol qaumoqa qatь tajaq ururca.

Dinni xalqoqa sindirgen хьпньсыa
Ala vajlanь çanьп saqladыa.
Çarьlanь aşaqan duасыa
Xar quru vajlanь çaqladыa.

„Orazadь“ dev xalqнь qojmajelle,
Anь bla „çandetni көriyкvuz“ dev,
Çarьlanь çekgenden tojmajelle
„Çalсыьoьпа çandet berlikviz“ dev.

Alanь хьпньсыьoьь volmasa,
„Orazadь“ dev acdan kim ölyred.
„Qurmandь“ dev million malнь kesdirtgen
Bu meçisuv qыьqнь kim көryred.

Dunjada көv tyrlы dinle voloqandь,
Barь vajla, vijle bla birleşiv,
Işleri ötyryk volub qaloqandь,
Oquv, ilmu ala bla kyreşiv.

1930 ç.

İCİNDE BOLONJANB

	Betleri
Stalin bla vizni çurtubuz	3
Pis'moqa çuav	8
Şwejsarijadan kelgen işci delegatları dokladları ından	26
Qanlı ЫҖХ кун (1905 çыда)	43
Есігізде тылмыды ол zaman	49
Pariz kommuna	58
Birinci majqa	64
Oktjabrń 13-cy çырна	66
Sowet Qaracajqa on çы	68
Bygunny Qaracaj	70
Oktjabrń 15-ci çырна	72
Oktjabrqa	75
Qызы askerge	78
Leninçe	80
Janwarn 21-ci kunyne	82
Maksim Gor'kijge	83
Beşçылыq planqa	85
Beşçылыq planń tolqan çырна	87
Ekinci beşçылыqqa	91
Savanqa hazırlanıv	96
Bolşewikca savan syryv	98
Xamit bla Tavqan kolhozda	104
„İşlemegen aşamaz“	111
Kuzge hazırlanaıyq	113
Aşqıv tebrijik	116
Kolhoz vizni usyndı	118

Kolhozqa	120
Sosializm çolundavъz	122
Saqlavcu kassaqa	123
Köcerik ellilege	126
Tavlu qъznъ çыgъ	129
Udarnikle kimledile	132
„Tavlu-Çarлыa“ gazetime	134
Biz pionerbiz-pioner	136
Oquvqa	137
Харарсъ çивуqlарыта	139
Çalsъ çaşсыq vla kulak	141
Içgicini qыьqъ	153
Dinçe	159

Ответ. редактор *А-С Гербеков*

Техредактор *Х. Н. Айбазов*

Ответ. корректор *Ш. Блимитов*

Сдано в производство 7/III 1937 г.

Подписано к печати 25/IV 1937 г.

Формат 61x94¹/₂. Тип. зн. в 1 бум. л. 47,104.

Печ. лист. 5,1. Тираж 1100. Кароблнаиздат № 10

Зак. № 619.

Крайлит № 22187.

Типография Кароблнаиздата

Кисловодск 1937 г.

Вақасъ 1 с.

Цена 1 р.

10к.

44854

На карачаево-балкарском языке

Типография Кароблнациздата
Кисловодск 1937 г.